8 АПР 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ:
ҚАМАРИЯ 1411 ЙИЛ
РАМАЗОН, 14-КУН
●
ШАМСИЙ
1370 ЙИЛ
ҲАМАЛ, 10-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 30 март, шанба, № 63 | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

МАДАНИЙ-МАЪНАВИЙ КАМОЛОТ ЙЎЛИДАН

Ўзбекистон ССР Президенти кенгашида

Хабар бериб ўтганимиздек, 27 март куни Тошкентда Ўзбекистон ССР Президент кенгашининг мажлиси бўлди. Мажлисни Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов олиб борди.

Мажлисда республикамиз учун катта аҳамиятга эга бўлган муҳим масалалар: маданий меросни, миллий урф-одатларни ўрганиш, муҳофаза ва тарғиб қилиш давлат дастури ҳақидаги, тарихий ёдгорликларни тиклаш ва сақлаш учун маблағ манбаларидан бири бўлган туризмни ривожлантириш тўғрисидаги масалалар кўриб чиқилди. Бу ҳақда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. С. Самандаров ва республика Президентининг маданият, таълим ва ижтимоий ривожланиш бўйича маслаҳатчиси Б. А. Назаров маъруза қилдилар.

Шу нарса таъкидландики, республикамизда давлат бошқаруви соҳасидаги, ижтимоий-иқтисодий муносабатларнинг тузилишидаги туб ўзгаришлар, чинакам ҳуқуқий давлатни шакллантириш йўлларини излаш ижтимоий онгга сезиларли таъсир ўтказмоқда.

Ҳозир кўпгина республикалар ўзларини мустақил деб эълон қилдилар, тегишли декларациялар қабул этдилар. Мустақилликка эришиш миллатнинг ўзини англаши, босиб ўтилган тарихий йўлини танқидий баҳолаш жараёни билан узвий боғлангандир. Бу жуда мураккаб жараён. Унда турли фикрлар ва баҳолар, ҳалол ва оқилона баҳслар тарихий ҳақиқатни билиб олишнинг бирдан-бир ишончли йўлидир. Шу нуқтаи назардан қараганда, тарихга, анъаналарга, урф-одатларга ҳурмат ва эътибор барқарор ижтимоий-сиёсий вазиятни вужудга келтиришда муҳим аҳамият касб этмоқда. Наврўзнинг тикланганлиги ва унинг Ўзбекистонимизда умумхалқ байрами деб эътироф қилинганлиги бунинг яққол мисолидир.

Мажлисда халқимиз байрамларини тиклаш, унинг ажойиб, бой анъаналари ва урф-одатларини ривожлантириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди. Шу нарса таъкидландики, жуда бой анъаналар ва урф-одатлар ҳали жамиятнинг кундалик ҳаётида тўла-тўкис рўёбга чиқарилгани йўқ. Масалан, жамоат ёки уй-жой биноларини қуриш, шаҳар ва қишлоқларни кўкаламзорлаштириш, обод қилиш, боғлар ва истироҳат масканлари барпо этиш соҳасидаги умумхалқ ҳашарларидан унумли фойдаланилмаяпти. «Қизил гул», «Лола сайли», «Бойчечак» каби анъанавий байрамлар болалар ҳамда ёшлар ўртасида суст жорий этилмоқда.

Ўзбекистон бой тарихий ва маданий ёдгорликлар маконидир. Ҳозирги кунда жумҳуриятда дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда, 10 мингга яқин маданий ёдгорликлар мавжуд. Бироқ халқ меъморчилигининг қимматли ёдгорликларини ҳисобга олиш соҳасидаги ишлар поёнига етказилмаганлиги мажлисда айтиб ўтилди.

Кейинги йилларда республика жамоатчилиги Ўзбекистоннинг тарихий меросини муҳофаза қилиш ва таъмирлаш соҳасидаги ишларнинг аҳволи хусусида асосли равишда ташвиш билдираяпти.

Бизда турли йўналишдаги 60 та музей ишлаб турибди. Бундан ташқари салкам 500 та халқ ва жамоат музейлари мавжуд. Мажлисда музейлар фондларининг иш шароити ва ҳолати ниҳоятда аянчли эканлигига эътибор қаратилди.

Қўлёзмалар муаммоси Ўзбекистон маданий меросининг энг муҳим соҳаларидан биридир. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Шарқшунослик институти билан Қўлёзмалар институтида нодир ёзма ёдгорликлар сақланмоқда. Олимлар уларнинг тартибга солиш, нашр этиш, тарғиб қилиш соҳасида қунт билан ишламоқдалар. Аммо бу иш академия йўли билан олиб борилаяпти. Кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган нашрлар ҳали оз.

Мажлисда мамлакатимиздаги ва чет эллардаги кутубхоналарда ҳамда қўлёзма фондларида Ўзбекистоннинг тарихи, маданияти, фанига оид кўпдан-кўп қимматли қўлёзмалар, шунингдек эски босма нашрлар мавжуд экани, уларнинг бир қисми эса турли йилларда бизнинг юртимиздан олиб чиқиб кетилганлиги ҳақида ташвишланиб гапирилди. Ҳозир ушбу нодир маданият ва санъат ёдгорликлари жаҳоннинг энг яхши музейларини безаб турибди. Баъзилари эса хусусий мажмуаларда сақланмоқда. Ўзбекистондан ташқарида сақланаётган маданият ва санъат асарлари каталогини яратиш бу масалани ҳал қилишнинг биринчи босқичи бўлиши мумкин.

Ўзбекистонда ноёб қўлёзмалар сақланадиган Шарқ меъморчилиги анъаналари руҳига мос замонавий музей барпо қилиш зарур.

Тарихий ёдгорликларни тиклаш ишларига тўғри ёндашиб, мавжуд маблағдан оқилона фойдаланилса, кучлар бирлаштирилса, улар умуммақсад сари йўналтирилса, юқоридаги вазифаларни амалга ошириш мумкин.

Президент кенгаши мажлисида қайд этилганидек, тарихий ва маданий ёдгорликларнинг ноёб бойлиги Ўзбекистоннинг халқаро саёҳатчилик ўлкаси сифатидаги обрўйини оширди. Ҳар йили юз минглаб саёҳатчилар тарихий шаҳарларимизни зиёрат қилмоқдалар.

Ёдгорликларни муҳофаза этиш ва сақлаш, саёҳатчиликнинг замонавий кўмакчи соҳаларини яратиш учун қилинаётган харажатларга саёҳатчиликдан тушган маблағнинг арзимас қисмигина сарфланмоқда. Туризмдан тушаётган даромад Ўзбекистоннинг ўзида қолиши керак. Республиканинг саёҳатчиларга хизмат қилиш имкониятидан жуда суст фойдаланилмоқда, унинг моддий-техникавий базаси даражаси паст.

Мажлисда жумҳуриятда саёҳатчиликка раҳбарликни марказлаштириш ва уни ривожлантириш масалаларини мувофиқлаштириб олиб бориш, Ўзбекистон ССРнинг мустақиллик тўғрисидаги декларацияси қоидаларига тўла мувофиқ равишда саёҳатчиликни бошқариш тузилмасини такомиллаштириш зарурлиги, шунга мувофиқ равишда СССР Давлат чет эл турзми комитети билан иқтисодий ва молиявий ўзаро муносабатлар масалаларини ҳал этиш лозимлиги айтилди.

Мажлисда ўзбек халқининг миллий руҳини кўтариш, аждодларимизни улуғлаш, келгуси ва ҳозирги авлодни тўғри тарбиялаш лозимлиги таъкидлаб ўтилди.

Маданият соҳасида туб ўзгаришларга эришиш, жиддий камчиликларни тугатиш мақсадида давлат ҳамда жамоат ташкилотларининг «Ўзбекистон халқ анъаналарини, урф-одатларини тиклаш, тарихий-маданий ёдгорликларни муҳофаза этиш, ўрганиш, таъмирлаш, саёҳатчиликни ривожлантиришнинг 2000 йилгача бўлган комплекс дастури»ни ишлаб чиқиш тўғрисидаги таклиф маъқулланди.

Жумҳуриятда «Мерос» ойномасини нашр этиш ҳақидаги таклиф ҳам қўллаб-қувватланди.

Президент кенгаши мажлисида аҳолининг меҳнатга лаёқатли қисмини иш билан самарали таъминлаш ҳақидаги масала ҳам муҳокама этилди. Бу ҳақда Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов маъруза қилди.

Иқтисодий мустақиллик, деб таъкидланди мажлисда, ишсизликни бартараф этишда асосий восита ҳисобланади. Иш билан банд аҳолини аниқ ҳисобга оладиган системани кенг жорий қилиш зарур. Чет элдан энг замонавий технологияни сотиб олиш кераклиги, қишлоқ жойларда, аҳоли зич жойлашган ерларда кичик енгил саноат корхоналари бунёд этиш, уларда миллий кийимлар, тайёрлаш, халқ ҳунармандчилигини яхши йўлга қўйиш зарурлигига эътибор қаратилди. Маҳсулотни қайта ишлаш, шахсий томорқа хўжаликларини ривожлантириш тўғрисидаги фикрлар илгари сурилди.

Мажлисда Президент кенгашининг фаолиятига оид бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси М. И. Иброҳимов иштирок этди.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг қарори

29 март 1991 йил 74-сон — Тошкент шаҳри

ЧАКАНА НАРХЛАРНИ ИСЛОҲ ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Президентининг 1991 йил 19 мартдаги «Чакана нархларни ислоҳ қилиш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида»ги фармонига ва СССР Вазирлар маҳкамасининг 1991 йил 19 мартдаги 105-сон қарорига мувофиқ, шунингдек 1991 йилнинг 1 январидан саноатда ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларида янги улгуржи нархлар ва тарифларнинг ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига харид нархларининг жорий қилинганлиги муносабати билан Вазирлар маҳкамаси қарор **қилади:**

1. СССР Президентининг 1991 йил 19 мартдаги «Чакана нархларни ислоҳ қилиш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш тўғрисида»ги фармони ва СССР Вазирлар маҳкамасининг 1991 йил 19 мартдаги 105-сон қарори инобатга олиниб, амал қилиш учун қабул этилсин.

2. Чакана нархлар босқичма-босқич бир меъёрга келтирилган ҳолда ислоҳ қилинсин. Бунда шулар назарда тутилсинки, халқ истеъмоли молларнинг нархлари ва кўрсатиладиган хизматлар тарифлари уларни ишлаб чиқариш ва реализация қилишнинг реал қийматини, истеъмол хусусиятларини, талаб ва таклифлар нисбатини, аҳолининг турмуш даражасини белгиловчи асосий товарларга чакана нархларни оширишнинг республика ҳудудида ягона чегарасини белгилашни ҳисобга олиб шакллантирилади.

Чакана нархлар ва тарифларни ўзгартириш аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш бўйича компенсация тадбирларини ўтказиш, иш ҳақини, стипендияларни, пенсияларни, нафақаларни ва бошқа ижтимоий тўловларни ошириш билан боғлиқ ҳолда олиб борилсин.

3. Асосий халқ истеъмоли молларининг давлат чакана нархларини ошириш чегаралари 1-иловага мувофиқ белгилансин.

4. Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитети, Қорақалпоғистон МССР Вазирлар кенгаши, вилоят ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитети ўз ваколатлари доирасида янги чакана нархларни тасдиқласинлар ва уларни 1991 йил 2 апрелдан бошлаб кучга киритсинлар, прейскурантларини барча манфаатдор вазирликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотларга етказишни таъминласинлар.

5. 1991 йилда ун, нон ва нон-булка маҳсулотлари, дори-дармонлар ва тиббиёт маҳсулотлари, кофе, сунъий толадан бўлган газлама ҳамда улардан бўлган маҳсулотлар, сунъий материаллардан тайёрланган пойафзал, мўйна, трикотаж маҳсулотлари, пайпоқ ва ўйинчоқлар, аҳолига сотиладиган бензин, керосин, электр энергияси, газ, кўмир, печь ёқилғиси ва ўтиннинг, шунингдек арақнинг амалдаги давлат чакана нархлари оширилмасин.

ЎзССР Молия вазирлиги республика бюджети ҳисобидан 1991 йилда ун, нон ва нон-булка маҳсулотлари нархларидаги фарқлар учун ЎзССР Дон маҳсулотлари вазирлигига компенсация берсин.

6. Белгилаб қўйилсинки, асосий озиқ-овқат товарлари, чойшаблар, газламаларнинг оммавий турлари, кийим-кечак, пойафзал, шахсий гигиена буюмлари ва тамаки маҳсулотлари, қурилиш материаллари, мебель, гулқоғозлар, идиш-товоқлар, рўзғор кимёси товарлари, бошқа бир қатор товарлар, шунингдек, шаҳар транспортида (автобус, троллейбус, трамвай, метро) йўловчиларни ташиш тарифларининг қимматлашганлиги учун аҳолига тўлиқ компенсация қилинсин.

7. Чакана нархларнинг ошишини чеклаш мақсадларида 1991 йилда балиқ маҳсулотларига, дори-дармонлар ва ижтимоий аҳамиятга молик бошқа бир қанча халқ истеъмоли молларига дотация бериш қисман сақлаб қолинсин.

ЎзССР Молия вазирлиги 1991 йилда юқорида кўрсатилган маҳсулотлар ва товарлар нархларидаги фарқларни қопласин.

8. Одамларни ташиш тарифлари таксида бир километр учун 40 тийин миқдорида автобус, троллейбус, трамвай ва метрода юриш учун 15 тийин қилиб белгилансин.

ЎзССР Молия вазирлиги ҳар йили автобус, троллейбус, трамвай ва метрополитенда одамларни ташиш тарифларидаги фарқни қопласин.

Шаҳар атрофига қатновчи темирйўл транспортида йўловчиларни ташиш қиймати ўртача 280 фоиз оширилсин.

Шаҳар атрофига ва шаҳарлараро қатновчи автобусларда йўловчиларни ташиш ҳақи 60 фоиз, республикалараро автобусларда ташиш ҳақи икки баравар оширилсин.

9. Белгилаб қўйилсинки, 1991 йилда 2-иловага мувофиқ товарлар аҳолига бошқариладиган нархларда сотилади. Нархларни бошқариш уларнинг прейскурант нархларига нисбатан энг юқори даражаларини ёки ўзгартириш ҳажмларини жорий қилиш йўли билан ёхуд нархларни белгиловчи органлар ўз ваколатлари доирасида белгилайдиган бошқа тартибда амалга оширилади.

Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитети, Қорақалпоғистон МССР Вазирлар кенгаши, вилоят ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитети ўз ваколатлари доирасида нархларнинг энг юқори даражаларини ёки уларнинг ўзгариш ҳажмларини тасдиқласинлар ҳамда уларни барча манфаатдор корхоналар ва ташкилотларга етказсинлар.

10. Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг 1990 йил 27 ноябрдаги 370-сон қарорида тасдиқланган аҳолига шартномали (эркин) чакана нархлар бўйича сотиладиган халқ истеъмоли моллари рўйхатига 3-иловадаги товарлар киритилсин.

11. Шаҳар йўловчилар ташиш транспортида янги тарифлар жорий этилиши муносабати билан аҳоли айрим тоифаларининг ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида ўқувчилар, кундузги бўлимларнинг студентлари, пенсионерлар, ногиронлар ва Улуғ Ватан уруши қатнашчилари учун имтиёзли ойлик йўл патталари ҳамда амалдаги қонунлар ва Ўзбекистон ССР Президентининг фармонлари билан белгиланган шаҳар транспортида текин юриш бўйича имтиёзлар сақлаб қолинсин.

12. Нарх белгилашнинг бундан буён эркин асосга ўтиши муносабати билан «Д» ва «Н» индексли халқ истеъмоли молларига устама белгилаш тўхтатилсин.

13. Аҳолига савдо хизмати кўрсатиш даражасини ошириш, арзон ва қиммат моллар сотишнинг тенг афзаллигини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитети ЎзССР Савдо вазирлиги билан биргаликда янги давлат чакана нархлари билан бир вақтда халқ истеъмоли моллари бўйича табақалаштирилган янги савдо чегирмаларини жорий этсин. Бунда чакана савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун чегирмалар бир хил миқдорда белгилансин.

Зарур ҳолларда давлат чакана нархлари бўйича етказиб бериладиган молларга оширилган савдо чегирмалари белгиланадиган районлар, ташкилотлар ва корхоналар рўйхати аниқлансин, шунингдек, улгуржи ва чакана нархлар, тарифлар, ижтимоий суғурта бадаллари ва савдо чегирмаларининг ошиши муносабати билан умумий овқатланишдаги устама нархлар миқдори қайта кўриб чиқилсин.

14. Қорақалпоғистон МССР Вазирлар кенгашига, вилоят ижроия комитетларига ва Тошкент шаҳар ижроия комитетига кинотеатрлар ва киноқурилмаларга кириш, шунингдек, видеопрограммаларни кўриш патталари нархларини СССР Министрлар Советининг «Совет кинематографиясининг ижодий, ташкилий ва иқтисодий фаолиятини қайта қуриш тўғрисида» 1989 йил 18 ноябрдаги 1003-сон қарорига мувофиқ белгилаш ҳуқуқи берилсин.

ЎзССР Маданият вазирлиги Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитети ва ЎзССР Молия вазирлиги билан келишган ҳолда кўрсатиб ўтилган хизмат турларига нархларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш тартибини тасдиқласин.

15. ЎзССР Савдо вазирлиги, Ўзбекбирлашув, ишчилар таъминоти бошқармалари ва ишчилар таъминоти бўлимлари чакана нархлари ўзгарадиган товар-материал бойликлар қолдиқларини 1991 йил 2 апрелдаги ҳолатига кўра қайта баҳолашни ўтказсинлар, қайта баҳолашгача бўлган сумма республика бюджети даромадига ўтказилсин.

Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитети, ЎзССР Молия вазирлиги, ЎзССР Савдо вазирлиги ва Ўзбекбирлашув билан биргаликда қайта баҳолашни ўтказиш тўғрисида кўрсатма тайёрласинлар.

16. Қорақалпоғистон МССР Вазирлар кенгаши, вилоят ижроия комитетлари, Тошкент шаҳар ижроия комитети, вазирликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотлар раҳбарлари корхоналар хўжалик фаолиятининг яхшиланишини, фан ютуқлари, илғор техника ва технологиянинг ишлаб чиқаришга жорий этилиши ҳисобига маҳсулот таннархининг пасайишини, ишлаб чиқаришда уюшқоқлик ва тартибни таъминласинлар; халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш бўйича шартнома мажбуриятларининг бажарилиши учун корхоналарнинг моддий-техника ресурслари билан таъминланишини қаттиқ назорат қилсинлар; ўзларига қарашли корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг нарх белгилаш ишларини яхшилаш учун зарур чора-тадбирлар кўрсинлар; тегишли бўлимларни малакали мутахассислар билан таъминласинлар; нархлар ва тарифларнинг иқтисодий асосланишига талабчанликни оширсинлар; прейскурант хўжалигини юритишни яхшиласинлар ҳамда давлат нарх интизомига ва компенсация тўловлари миқдорларига қатъий риоя қилинишини таъминласинлар.

Ўзбекистон ССР Давлат нархлар комитети нарх белгилашнинг белгиланган тартибига риоя этилишини назорат қилишни кучайтирсин, амалдаги қонунларга хилоф ҳолда белгиланадиган нархларни ўз вақтида бекор қилсин, давлат нарх интизомини бузувчи корхоналар ва ташкилотларга нисбатан иқтисодий жазолар қўлланилишининг муқаррарлигини таъминласин ва айбдор бўлган шахсларни жавобгарликка тортиш чораларини кўрсин.

17. ЎзССР Моддий-техника таъминоти давлат-кооператив комитети тузилган шартномалар асосида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш учун республика корхоналари ва ташкилотларини моддий-техника ресурслари билан тўла ҳажмда таъминласин.

18. ЎзССР Молия вазирлиги 5 кун муддат ичида ЎзССР Савдо вазирлиги ва Ўзбекбирлашув билан биргаликда бу идораларга ўз оборот маблағлари норматившшнг кўпайтирилиши муносабати билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқсин.

19. ЎзССР Прокуратураси, ЎзССР Давлат хавфсизлиги комитети, ЎзССР Ички ишлар вазирлиги савдо тармоқларида товар-материал бойликлари қолдиқларини қайта баҳолашни ўтказишни қаттиқ назорат остига олсинлар ва натижалар ҳақида янги чакана нархлар жорий этилганидан кейин 10 кун муддат ичида маълум қилсинлар.

20. СССР Вазирлар маҳкамаси 1991 йил 19 мартдаги 105-сон қарори билан қуйидагиларни топширганлиги маълумот учун қабул қилинсин:

СССР Темир йўллар вазирлиги ва СССР Денгиз флоти вазирлиги вагон-ресторанлар ва купе-буфетларда, кемалардаги умумий овқатланиш корхоналарида сотиладиган маҳсулотлар ва молларга янги устама нархлар белгиласин;

СССР Темир йўллар вазирлиги, СССР Фуқаро авиацияси вазирлиги, СССР Денгиз флоти вазирлиги ва СССР Алоқа вазирлиги СССР Давлат нархлар комитети билан келишилган ҳолда темир йўл, авиация, денгиз транспортида йўловчилар ташишнинг ва алоқа хизматининг янги тарифлари нархларини тасдиқласинлар.

21. Ушбу қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Вазирлар маҳкамасининг умумиқтисодиёт комплекси ва тармоқ бўлимларига юклатилсин, улар ҳар кварталда ўз мажлисларида вазирликлар ва идоралар раҳбарларининг қарор ижроси ҳақидаги ҳисоботларини эшитсинлар.

Вазирлар маҳкамасининг раиси
И. КАРИМОВ.

Гўзалликни кўпчилик сийрату суратда, деб билишади. У ҳам керак. Лекин ундан ҳам иши гўзал бўлса-чи?

Тошкент тўқимачилик комбинатининг йигирувчиси Гулчеҳра Файзиева ана шу гўзалликларни умумлаштирган аёлдир.

СУРАТДА: Г. Файзиева. У кунлик ва ойлик план топшириқларини ортиғи билан адо этиб, касбдошларга ўрнак бўлмоқда.

Беш фоиз солиқ олинмайди

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси «Ўзбекистон ССР ҳудудида маҳсулот сотишдан олинадиган солиққа оид имтиёзлар тўғрисида» қарор қабул қилди.

Чакана нархлар оширилиши муносабати билан аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш мақсадида Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси қарор қилди:

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг 1991 йил 4 март 47-сон қарори билан тасдиқланган «Сотишдан солиқ олиш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги низом»нинг 18-бандидаги «е» кичик бандини қисман ўзгартириб, аҳолига сотиладиган қуйидаги маҳсулотларга беш фоизли солиқ солинмасин:

нон ва нон булка маҳсулотлари;
ёрма, жумладан гуруч;
макарон маҳсулотлари;
ўсимлик мойи;
сут маҳсулотлари, жумладан сарёғ;
гўшт маҳсулотлари;
тухум;
қанд-шакар;
синтетик кир ювиш воситалари;
кир совун ва атир совун;
болалар овқати;
ип газлама;
калиш.

Тегишли вазирликлар ва идораларга ушбу қарорнинг бажарилишини таъминлаш вазифаси топширилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ 1991 ЙИЛ 29 МАРТДАГИ 74-СОН ҚАРОРИГА 1-ИЛОВА

Асосий озиқ-овқат моллари давлат чакана нархларини оширишнинг энг юқори миқдорлари
(Ўрта даражада, фоиз ҳисобида)

Гўшт ва гўшт маҳсулотлари	375*
Сут ва сут маҳсулотлари	230*
Тухум ва тухум маҳсулотлари	120*
Нон, ун, макарон маҳсулотлари	—**
Ерма, шу жумладан гуруч	200
Қанд-шакар	135
Чой	100
Балиқ маҳсулотлари	130
Туз	240
Ўсимлик ёғи, маргарин маҳсулоти ва майонез, кир совун ва атир совун	100
Озиқ-овқат концентратлари	200
Мамлакатимизда ишлаб чиқарилган айрим тамаки маҳсулотлари	50
Чойшаблар, ички кийим, газлама буюмлари, кийим-кечак, пойафзалнинг оммавий турлари	135
Болаларга аталган моллар	195
Маданий-маиший ва хўжалик моллари	75
Йўловчилар ташиш тарифлари:	
Темирйўл транспортида	70
Авиация транспортида	80
Денгиз транспортида	140
Аҳоли учун алоқа хизматлари	20

* Ўзбекистон ССРда мазкур маҳсулотлар турлари бўйича ишлаб чиқариш ва тақсимлаш хусусиятларига кўра чакана нархларни оширишнинг республика энг юқори миқдорлари белгиланади.

** 1991 йилда чакана нархлар 1990 йилдаги нон, ун ва макарон маҳсулотларига амалдаги нархлар даражасида сақлаб қолинади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ 1991 ЙИЛ 29 МАРТДАГИ 74-СОН ҚАРОРИГА 2-ИЛОВА

Бошқариладиган чакана нархлар билан аҳолига сотиладиган халқ истеъмоли моллари
РЎЙХАТИ

ЕНГИЛ САНОАТ МАҲСУЛОТЛАРИ

Янги модали газламалар, трикотаж газламалар, шунингдек болаларга аталган юқори сифатли моллар
Катталар учун қуён, қўй, қоракўл тери ва бошқа мўйна турларидан тайёрланган ёқалар (қимматбаҳо турлардан ташқари)
Катталар учун қуён ва қўй терисидан тикилган бош кийимлар
Момиқ ва пат буюмлари

МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА ХЎЖАЛИК МОЛЛАРИ

Енгил автомобиллар
Ёғоч-тахта ва қурилиш материаллари
Ўқувчилар дафтарлари ва болалар учун идора моллари
Ўсмирлар ва болаларнинг велосипедлари
Болалар аравачалари
Болалар ўйинчоқлари
Гугуртлар
Қўлда сиқиладиган кир ювиш машиналари
250 литргача бўлган ҳажмдаги холодильниклар
3—4-мураккаблик гуруҳига мансуб бўлган радио эшиттиришларини қабул қилиш, овоз ёзиш ва овоз чиқариш қурилмалари
Қора-оқ тасвирли телевизорлар
2—3-туркумга мансуб рангли тасвирли телевизорлар
Тўғри чокли тикув машиналари
Синтетик кир ювиш воситалари
Газ ва электр плиталари
Фильмоскоплар, диафильмлар ва болалар учун бошқа кино-фото моллари

(Давоми иккинчи бетда).

СИДИРҒА ЁҚУТДАН ТИЗИЛГАН МАРЖОН ЙИРИК ДУРДОНАСИ БЎЛГАН НАМАНГАН

Вилоят ташкил этилганига 50 йил тўлди

Жонсарак баҳор ақорлардаги шарқироқ сувларда, «кўзи ёришаётган» новдаларда, енгил-енгил нафас олиши шундоққина сезилиб турган тупроқда ўз аксини топмоқда. Бу галги кўклам жуда ярашиб тушди, Наманганга! Зероки, серқуёш жумҳуриятимизнинг дурдоналаридан ҳисобланмиш бу вилоят ташкил этилганига ярим аср тўлди.

Вилоятда гарчанд Ўзбекистон аҳолисининг 7,6 фоизи яшаса-да бутун республикада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотда унинг ҳиссаси салмоқлидир. Бу элнинг меҳнатсеварлиги, уддабуронлиги, меҳнаткашу меҳмоннавозлиги осмончадир. Камтару камсуқумлиги беназир ва беқиёсдир. Шу қисқа муддатда ижтимоий тараққиётда катта муваффақиятлар қўлга киритилдики, таърифлашга тил ожиз. Шундоқ дедигу дафъатан кўз олдимизга ҳозирги турмуш қийинчиликларидан саросимага тушиб қолаётган муштарийнинг ўйчан, хавотирли қиёфаси келди. У «шу ҳолатда ҳам ҳамду сано ўқишми!» дегандек саволомуз тикилаётгандек.

Йўқ, азизлар, биз ошириб юбормадик. Ҳаётимиз фақат бугундан иборат эмас. Унинг нурли саҳифалари ўтганди, меҳнатсевар, ҳалол ва пок халқимиз бор экан ҳали бундан кейин ҳам ана шундай ёруғ кунлар келади. Бас шундай экан, бугунги табригу таҳсинимиз — Сизга, наманганликлар!

Бадиҳа

ҚУЁШГА ҲАМНАФАСИМ

Наманган деганда ҳар
қари-ёшнинг,
Лабидан бол томар:
тиллари ширин.
Азалдан файзи бор бунда
қуёшнинг,
Юзларда қон-қаймоқ ранги
яширин.

Беназир шоир Ғафур Ғуломнинг шу ташбеҳлари ғоят ярашиқли сен — Наманганга! Айниқса бугун, Наврўзи азал ўз аксини топди сен — Наманганда! Бирров йўли тушган кимса ажралиб кетолмайди сен — Наманганден! Йўқса санъатимиз дарғаси Наби Раҳим «Йўқолиб қолса Наби, излангиз Наманганден» деб хиргойи қилармиди?..

Бунинг боиси, сиру синоати нимада?

Ривоят қилишларича, пайғамбаримиз «Наманган — менинг жаннатим» деб асоларини сенинг тупроғингга ботирган эканлар. Шунданмикан заминнинг сахийлиги, турфа хил ноз-неъматга, ёр қовоқлари ва ёноқларига қиёс бўлгувчи бодому олмаларининг мўллиги.

Мен бу ривоятда оний бир ҳақиқатни туяман.

Она — Наманганим! Сенинг бугунги бўй-бастинг, жамолингу камолинг учун не-не фарзандларинг ўз жонини фидо қилди. Уларнинг саъй-ҳаракати, мақсади — яшашини, ишлашини озод кўриш эди, холос. Уларнинг курашу интилиши юртнинг тинчлигию ободлиги, элнинг тўқлигию фаровонлиги, хуллас яшашининг некбинлиги учун эди. Давлат ҳужжатхоналаридаги тарих шундан гувоҳлик беради: 1916 йилнинг 11 июлида Лаббайтоға даҳангдаги Курашхона бозорига одам тўпланди. «Фронт ортига ишчи бермаймиз!» деди улар. Бу талаб пулемёт ва милтиқ ўқлари билан «кутиб» олинди. Ўн тўққиз киши судланди. Шўрқўрғонингга ер ишлари вазирлигининг ҳисоблаш отряди келиб элингни ва eрингни хатга солди. Қаҳри келган оломон эллинбошини қарғади ва маъмурларни тошбўрон қилди.

Туркистон ҳарбий округининг 1916 йил 19 октябрдаги ойбномасига асосан суд сакқиз азаматни осиб ўлдиришга, тўрт фуқарони 20 йилдан сургунга, қолганларини эса қамоқ жазосига ҳукм қилган эди.

Фарзандларинг сенга, қуёшли юртига, кенг мамлакатига шунчаки ҳою ҳавас билан эмас, чинакам содиқлик ҳисси билан яшадилар. Учқўрғондан Конибодомгача 270 километр узунликдаги қўл кучи билан кавланган оби ҳаёт наҳри паҳлавони норинлик Дўнан Дўстматова сенинг ўғлинг эди. Ҳар куни 40—45 кубометр тупроқ қазир, 150—160 кило тупроқни икки терак бўйи баландликка олиб чиқар эди. Сенинг фахринг бўлган бу инсон 120 сўмлик нафақанинг тенг ярмини бошқа юмушларга ишлатилишини сўраб жумҳурият Олий Кенгашига хат ёзган ва тўрт йил 60 сўмдан нафақа олиб ўтган эди.

Инқилобга хайрихоҳ элинг Ватан урушининг ҳар сониясида ғалабани яқинлаштирди. Сенга от йили асос солинган эди. «От бошида мушкул бисёр бўлади» дейишади. Ченингга кўпгина қийинчиликлар тушди. Аммо фарзандларинг йигит ишини қилишди. Уларнинг 23 минги орден ва медаллар билан мукофотланди. Олти ўғлинг қаҳрамон, уч ўғлинг эса Шуҳрат орденининг тўла нишондори бўлди. Сталинграддаги афсонавий Павлов уйи ҳимоячилари орасида қучоғингда камол топган тўрақўрғонлик Турди ўғли Камолнинг ҳам бор эди.

Қардошлик алоқалари ила дўстлик, ҳамжиҳатлик кучайди. Шу боис ўтган даврда афтодаҳол ўлкалар улуғ оилага бирлашди. Тошкент ва Херсон, Чебоксари ва Иваново, Украина ва Қозоғистон ишчилари сенга дўстона қўл ташладилар. Дастлабки тракторлар Ленинград, Горький, Харьков, Москвадан келган эди. 1963 йилда эса хонадонларни электр нури билан чароғон этадиган қурилмаларингнинг дастлабки гуруҳи Монголияга— Дарҳан қурилишига юборилди.

Энг муҳими қарийб ярим миллион тонналаб етиштирган пахтанг орқали эл оғзига тушдинг. Номинг ва шонинг Иттифоқ ҳудуди олисларида ҳам маълум ва машҳур бўлди.

Сенинг номингни улуғлаган, тенглар ичра тенг тутиб, агар вожиб бўлса ўзига хос юксакка кўтарган дала донишмандларингни яхши биламан. Улар чустлик Мамажон Лочинов, поплик Мирсултон Фаёзов, косонсойлик Абдусаттор Шарипов, уйчилик Шарофат Дадабоева, учқўрғонлик Ҳошимхон Эшонов, наманганлик Абдураҳмон Жўраев ва яна ўнлаб қаҳрамонлар. Тупроқдан дур ундирган бу азамат деҳқонларининг айримлари ҳозир орамизда йўқ. Лекин уларнинг элга обрў олиб бераётган муносиб ворислари кўп. Биргина Наманган районидаги «Партия XXII съезди» номли жамоа хўжалигидан ўнга яқин қаҳрамон етишиб чиқди. «Меҳнат инсонни улуғлайди» деган чин ҳақиқат эмасми, уларни дала пишитди. Бугун нишондорлик тўғрисида ортиқча таърифу таҳсин одатдан ва одобдан бўлмаса-да, мен ёзганларимнинг ҳаммаси адолатли эканлигига асло шубҳа қилмайман.

Наманганим! Шу вақтгача марказнинг кўрсатмаси биз учун амри вожиб эди. Юқоридан намуна олишга одатландик. Бу билан сен шарқона қиёфангни, гўзаллигингни йўқотаёздинг. Оз бўлмаса, кўпгина ўзбекона одатлардан, таълиму тарбиядан узоқлашаёздик. Миллий гузарларинг, чойхоналарингдан одам ариди. Шукрлар бўлсинким, мамлакатимизда инқилобий ўзгаришлар бошланди. Гарчи янгиланиш шамоли марказдан эсган бўлса-да, амалда қудратли Ватаннинг ҳамма ерида, ҳар бир ошёнда бирдай акс-садо бергандай туюлди, менга. Буни ўтган сайловлар вақтида ҳам кўрдим, туйдим. Абдураҳмон Абдураҳимов, Абдураззоқ Шералиев, Турғунпўлат Ҳошимов, Воҳид Паттаев, Зоҳид Тожибоевлар айни халқ севган кишилар эканлиги яна бир бор исботини топди.

Бугун мажнунтолинг новдаларидан қизлар толбаргак тақишди. Оқ ўригинг куртаклари жилмаяётган жажжининг гуруч тишларидай бўртиб қолди. Эрта-индин дарахтлар «қиқирлаб куладн-ю», ҳосил нишоналари кўзни қамаштиради.

Тилими тилни ёрадиган қовунларингни айтмай қўя қолай. Бу ҳақда «Бобурнома»да битилган: «Фарғонада, Андижондин сўнгра мундин улуғроқ қасаба йўқтур... Қовуни яхши бўлур. Бир навъ қовундурким, «Мир Темурий» дерлар, андоқ қовун маълум эмаским оламда бўлғай. Бухоро қовуни машҳурдир. Самарқандни олғон маҳалда Ахсидин, Бухородин қовун келтуруб бир мажлисда кестурдум, Ахси қовунининг ҳеч нисбати йўқ эрди».

Нисбати йўқ қовун Ахсида унган бўлса бугун унинг ҳудуди кенгайди. Марказий Фарғона чўлларида ҳали ҳануз сара қовун-тарвузлар етиштирилмоқда. Уни неча аср ўтса ҳамки ўша бобокалон қовунчиларнинг авлодлари Шарифбой Мўйдинов, Равиль Мустафин, Ҳасанбой Ҳаққуловлар эъзозлаб келишмоқда.

Яна ҳазрати Бобур «... Яхши ҳаволиқ ердур ...сафолиқ боғчалари тамом сой ёқасида воқе бўлғон учун, «пўстини пеш берра» («олдига қоракўл тери тутилган пўстин») дебтурлар. Сафо ва ҳавода Уш била Косон элининг таассуби бор» деб ёзади, сенинг хушҳаво Косонсойинг ҳақида.

Яна кўп ёзишим мумкину ва лекин қутлуғ ёшинг, муборак айёминг арафасида бир калом табрик келди. У республика Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримовдан бўлиб, сендай бебаҳо узукка ярашиқли кўздай туюлди менга: «Жумҳуриятимизда, айтишларича, қуёш ҳар куни тонгда энг аввало шу вилоятимизга ёғду соча бошлайди. Наманганликларнинг ўтюраклиги, ишчанлиги, жонкуярлиги, меҳри қайноқлиги ана шу Момо қуёш тафтига ҳамнафасдир».

Раҳим ТУРДИ АЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

РАҚАМЛАР ТИЛГА КИРГАНДА

● Вилоят Ўзбекистон ССР ҳудудининг 1,8 фоизини эгалласа-да, унинг аҳолиси 1990 йил 1 январь ҳолатига 1558,3 минг кишига борди.

● Саноат корхоналари 86 тага етиб, 38 хорижий мамлакатга маҳсулот етказиб бермоқда. Наманган тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси базасида Наманган—Канада—Америка қўшма корхонаси ишлаб турибди.

● Мавжуд еттита қурилиш трестида 22,5 минг қурувчи меҳнат қилмоқда. Бултур уларнинг кучи билан 870 минг квадрат метр уй-жой қурилди.

● Кейинги икки йилда 52,7 минг киши фойдали ижтимоий меҳнатга жалб қилинди. Бу эса Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг шу ҳақдаги қарорида кўзда тутилганидан 1,9 марта ортиқдир.

● Ҳозир 565 умумий таълим мактаби, 35 ҳунар-техника билим юрти, 18 ўрта махсус ўқув юртида 404 минг ўғил-қиз таълим олиб, тарбияланмоқда.

● Ҳозирги кунда 126 шифохонада барча касалликлар бўйича муолажа қилиш имконияти мавжуд.

Вилоятнинг мўътабар тўйида, хушхулқ элнинг орзу-ўйида, яратувчилик ишининг ҳар он, ҳар сониясида қуйидан юқоригача бўлган кенгашларнинг, улар таркибидаги беш мингдан зиёд депутатларнинг, шунингдек, ҳар бир оддий ва одми кишининг ҳиссаси беқиёс ва бетимсолдир. Ана шундай катта карвонга, умумхалқ меҳнатига Шаҳзода Абдуллаева ҳам муносиб улуш қўшмоқда.

Шаҳзода ҳаваскор каштачи сифатида меҳнат фаолиятини Наманган бадиий буюмлар фабрикасида бошлади. Устозлардан касб сирларини кунт билан ўрганди. Мана икки йилдирки, у дастгоҳни мустақил бошқармоқда. Режаларини ортиғи билан уддаламоқда.

СУРАТДА: каштачиларнинг кенжа авлоди вакили Ш. Абдуллаева вилоят тўйининг эсдалик совғаларини тайёрлашда ҳам фаол қатнашди.

П. АКБАРОВ олган сурат.

Изҳори дил

«ЎЗ АСЛИМИЗГА ҚАЙТДИК»

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм!

Давр билан даврнинг тафовути бор. Оқ подшолик вақти Совет давридан, у эса уруш ва тиклаш йилларидан фарқ қилади. Мен қарийб юз йиллик умрим давомида кўп номақбул ёки хайрли воқеаларнинг тирик шоҳидиман. Давлат бошқаришдаги хатоликлар туфайли масжидларимиз ёпиб қўйилган эди. Бунинг оқибатида одамлар орасида меҳр-мурувват, иззат-ҳурмат йўқола борди. Табиийки, иқтисодда жуда катта қийинчиликлар юз берди.

Ана шундай оғир бир дамларда жумҳурият Олий Кенгашининг Наманган вилоятини ташкил этиш ҳақидаги фармони кўп қатори биз, мусулмонларнинг дилига ҳам ёруғлик солди. Эзгу-ниятларимизнинг амалга ошиши мумкинлиги ҳақида умид шуъласи пайдо бўлгандай эди. Касофат уруш бизни қийин ишларга солди.

Уруш даври ҳамма қатори мусулмонлар учун ҳам катта синов йиллари бўлди. Талафотни камайтириш, ёруғ кунларга етиш муроди ҳар битта виждони пок, имони бор, эътиқоди бутун кишининг эзгу мақсади эди. Муслиму муслималар шу орзу билан яшадилар, яхши онларга етиш учун сабр-бардош билан келдилар. Уларнинг ҳаммаси бирдай дин «қайтариб берилишидан» умидвор эдилар.

Ниҳоят, кўпгина талаб-таклифлар боис 1943 йилда «Шейх Эшон» жоме масжиди очилишига рухсат олинди. Одамлар масжидни соғинган эдилар, тупроғини ўпиб кўзга суртдилар. Сўнг 1945 йилнинг июнида бизнинг «Маҳдум Эшон» масжиди мусулмонларни ўз бағрига олди. Яна ўша ҳолат. Одамлар оқими тўхтамас эди.

Тўғри, бу вақтда кўпгина таъна таъқиб кишиларни азобладн, уларни қўрқоқ қилиб қўйди. Хатми қуръон, жаноза, қўйингки мусулмончилик удумлари беҳад зарар топди. Аммо бошланган ҳар ишнинг интиҳоси бўлганидай, ҳақ жойида қарор топди. Дину имон, илму урфон қайтарилди. Масжидлар одамлар билан тўлди, диллар эзгулик билан! Айтадиларки «...кулли шайъин яржиъу ило аслиҳи» деб, яъни «ҳар бир шай (нарса) ўз аслига қайтади».

Ўтган қисқа вақт вилоятимиз аҳли мўминлари ҳаётига эзгулик ёғдуси билан кирди.

Қолаверса, ҳукуматимиз ўзининг одилона сўзини айтиб келмоқда. Яқинда биз яна бир қутлуғ даргоҳга эга бўлдик. Муфтий ҳазратлари Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг, шунингдек, вилоят мусулмонларининг талабларига кўра Мулла Қирғиз мадрасаси биноси вилоят Совети томонидан ихтиёримизга қайтариб берилди.

Бугун вилоятимизда юздан ортиқ масжидда жума кунлари жамоат бўлиб намоз ўқилаяпти. Бу яхшилик аломатидир.

Шу фурсатдан фойдаланиб имону эътиқодимиз қайтариб берилганидан, мусулмончилик йўлидаги саъй-ҳаракатлар туфайли ўзлигимизни таниб бораётганимиз учун худога шукр айтамиз. Улуғ айём арафасида вилоятнинг барча фуқароларини, мусулмонларини муборакбод этамиз.

Имон бутун бўлса, дил пок бўлса, эътиқод маҳкам бўлса, Аллоҳ-таоло бундай байрамларни кўп насиб этгай.

Ҳожи Ҳошимжон қори ЮСУФБОЙ ўғиллари,
«Маҳдум Эшон» масжидининг имом-хатиби.

(Боши биринчи бетда).

УЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ 1991 ЙИЛ 29 МАРТДАГИ 74-СОН ҚАРОРИГА 2-ИЛОВА

Болаларга аталган грампластинкалар
Ток манбалари (ток билан таъминлаш элементлари)
Китоблар ва китоб маҳсулотлари
Мебель (унинг айрим буюмлари — столлар, стуллар, диванлар, кароватлар ҳамда туркумга ва йиғмага кирмайдиган бошқа буюмлар)
Гулқоғозлар
Сирланган ва алюмин идишлар
Тўқиш аппаратлари
Рангсиз шишадан тайёрланган, пуфлама ва прессланган идишлар
Гуруҳларга бўлинадиган чинни-фаянс идишлар
Бир андозада тайёрланган уйлар ва боғ ҳовли уйлари, деталь комплектлари
Қишлоқ хўжалигида ишлатиладиган кичик тракторлар, мотоблоклар ва мотокультиваторлар
Хўжалик асбоблари
Маҳаллий қурилиш материаллари
Кигиз ва кигиз буюмлари

ОЗИҚ-ОВҚАТ МОЛЛАРИ

Винолар, шу жумладан шампань виноси
Оддий коньяклар
Ликёр-арақ маҳсулотлари
Пиво
Пардоз-андоз буюмлари
Карамель
Тропик мевалар, цитрус мевалари ва уларни қайта ишлашдан олинган маҳсулотлар
Олий навли дудланган ва ярим дудланган колбасалар
Мева данакларидан тайёрланган ёғ
Шарқ миллий ширинликлари
* Мазкур моллар республика ваколатига мувофиқ киритилган.

УЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ 1991 ЙИЛ 29 МАРТДАГИ 74-СОН ҚАРОРИГА 3-ИЛОВА

Шартнома (эркин) нархлар билан аҳолига сотиладиган халқ истеъмоли моллари рўйхатига қўшимча равишда киритиладиган мамлакатимизда ва чет элда ишлаб чиқарилган моллар

ЕНГИЛ САНОАТ МОЛЛАРИ

Зиғирпоя толасидан тўқилган газламалар ва улардан ишланган буюмлар, шунингдек, дастурхонлар, чойшаблар ва бошқа доналаб сотиладиган буюмлар (ишлаб чиқариш-техника мақсадларидаги маҳсулотлардан ташқари)
Табиий ипакдан ва бошқа толалар билан қўшиб тўқилган газламалар ва улардан ишланган буюмлар, ипакдан тўқилган мебель газламалари, чойшаблар, ёпқичлар, дастурхонлар, эшик ва дераза пардалари, духоба (ишлаб чиқариш-техника мақсадларида ишлатиладиган маҳсулотлардан ташқари), тукли духоба*
Соф жундан тўқилган газламалар (махсус мақсадларда ишлатиладиган газламалардан ташқари) ва улардан ишланган буюмлар, мебель газламалари, туя жуни ва ангор эчкиси жунларидан тўқилган адёллар, қалин жун рўмоллар, чойшаблар, ёпқичлар, дастурхонлар, эшик, дераза пардалари
Ип газламадан тўқилган кўйлакбоп жаккард ва креп тўқимали газламалар, маркизет, вуаль (тўр), батис, дока, 400 г/квадрат метрдан юқори оғирликдаги жинси газламалари, духоба ва улардан ишланган буюмлар, шунингдек, мебель газламалари, чойшаблар, ёпқичлар, дастурхонлар, эшик ва дераза пардалари
Пахтадан ишланган янги модадаги буюмлар, ярим жун ва кимёвий толалар
Нотўқима пахмоқ ва тикма ипли сочиқбоп, кўйлак-блузкабоп, гулли газламалар
Тўрпардабоп полотнолар, энг оддий таркибдаги полотнолардан ташқари
Пахтадан тайёрланган тўқув ва тикув иплари, табиий ипакдан тайёрланган тикув иплари
Катта ёшдагилар учун моделли, спорт усталари, фаол дам олиш учун мўлжалланган чарм пойафзаллар
Катта ёшдагиларнинг спорт ва фаол дам олиши учун мўлжалланган полимер пойафзаллари
45, 52-номерли соф жун калавадан, четдан келтирилган фасонли калавадан ва эчки момиғидан катта ёшдагилар учун тайёрланган трикотаж буюмлар
Гиламлар ва гилам буюмлари
Табиий ва сунъий чармдан тайёрланган чарм-атторлик буюмлари (махсус мўлжалланган ва болаларга аталган буюмлардан ташқари)
Тўқимачилик-атторлик буюмлари (махсус мақсадларга мўлжалланган маҳсулотдан ташқари)
Катта ёшдагилар учун табиий мўйнанинг қимматбаҳо турларидан тайёрланган ёқалар
Катта ёшдагилар учун мўлжалланган хориждан келтирилган юқори сифатли тикувчилик, трикотаж буюмлари, пойафзал, чарм-атторлик буюмлари
Каноп ва арқонлар
Метанитдан фойдаланиб тайёрланган газламалар ва буюмлар
Мамлакатимизда ишлаб чиқарилган табиий чармдан тайёрланган кийимлар
Зардўзлик буюмлари*
Халқ бадиий ҳунармандчилиги буюмлари ва совғалар*

МАДАНИЙ-МАИШИЙ ВА ХЎЖАЛИК МОЛЛАРИ

Соатлар
Шахсий электрон-ҳисоблаш машиналари ва микрокалькуляторлар
250 литрдан ортиқ ҳажмли холодильниклар, 2—3 бўлмали холодильниклар, музлатгичлар
Ярим автомат ва автомат кир ювиш машиналари
Ярим автомат ва автомат «Зиг-заг» тикув машиналари, тўқув машиналари
Чангютгичлар, пол пардозлагичлар ва бошқа электр рўзғор буюмлари
Электр ва радиоўлчов асбоблари
Шарикли ва пероли авторучкалар
Грампластинкалар (болаларга мўлжаллангаиларидан ташқари)
Телефон аппаратлари, уларга тегишли эҳтиёт қисмлар ва буюмлар*
Фото-кино товарлари (болалар учун мўлжалланганидан ташқари)
Сув иситадиган иситиш аппаратлари ва қурилмалари
Ёғочдан ва металлдан тайёрланган хўжалик моллари
Оқ қоғоз товарлари (мактаб-ёзув товарлари ва болалар учун мўлжалланганидан ташқари)
Кўзгулар
Пластмасса буюмлари
Зангламайдиган пўлатдан тайёрланган идишлар
Боғдорчилик-полизчилик асбоблари
Майда-чуйда металл буюмлари, қулфлар
Маиший кимё моллари
Спорт моллари
Мусиқа асбоблари
2-мураккаблик гуруҳига мансуб бўлган радиоэшиттиришларни қабул қилиш, овоз ёзиш ва овоз чиқариш қурилмалари (радиоприёмниклар, радиолалар ва бошқалар)
Мото-велосипед товарлари, автомобиль буюмлари (болалар учун мўлжаллангаиларидан ташқари)
Якка тартибда фойдаланиш учун мўлжалланган қурилиш машиналари
Қилдан тайёрланган чўтка буюмлари
Бадиий-ҳунармандчилик буюмлари, совғалар, нишонлар
Металлдан ишланган заргарлик ва атторлик буюмлари, маникюр жиҳозлари, несессерлар ва бошқа атторлик буюмлари
Сантехника асбоб-ускуналари
Электр ва радиотоварларга ҳамда мураккаб техниканинг маданий-маиший ва хўжалик моллари учун эҳтиёт қисмлар
Эгар-жабдуқ буюмлари*
Арчалар*
Сопол ва кулолчилик буюмлари*
Зоотоварлар*

ОЗИҚ-ОВҚАТ МОЛЛАРИ

Хом дудланган колбаса маҳсулотлари
Музқаймоқ
Ёғли нон-булка ва тешик кулча, қоқ нон, қирсиллама нон, ҳар хил пишириқлар (соломка, рожки, рогалики)
Қуймоқбоп ун
Қандолатчилик маҳсулотлари (карамелдан ташқари)
Алкоголсиз ичимликлар ва минерал сувлар
Қуён гўшти
Тирик балиқ
Юқори тўйимли ёрма
Крахмал
Гиёҳлар қўшилган чой
Хориждан келтирилган тамаки маҳсулотлари
Зираворлар ва доривorлар*
* Кўрсатилган товарлар республика ваколатига мувофиқ киритилган.

МАТБУОТИМИЗ ҚОНУНГА МУҲТОЖ

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Ошкоралик комитетида

СССР Олий Кенгаши ўтган йилнинг ёзида қабул қилган, 1 августдан эътиборан кучга кирган «Матбуот ва бошқа оммавий ахборот воситалари ҳақида» қонун лойиҳаси босиб ўтган йўл йигирма йиллик тарихга эга. Унинг неча ўнлаб нусхалари аввало журналистикадан анча йироқда турган «мутахассис»лар, сўнгра эса бу соҳага сал-пал яқин турганлар, ўз навбатида партия маҳкамаси ходимлари томонидан тайёрланаверди, қайта ишланаверди, лекин қиёмига етмади. Охири, мамлакат парламенти депутатлари, жумладан СССР Журналистлар уюшмасидан сайланган ноиблар иштирокида имкони борича такомилига етказилди-да, анчайин якдиллик билан қабул қилинди. Лекин уни ҳам батамом мукаммал, тўлақонли, кам-кўстсиз дейиш қийин. Не бўлса-да, қонунга эга эканлигимиз ва у ишлаётганлиги катта гап.

29 март куни Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Ошкоралик комитетида Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг «Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги қонуни лойиҳаси бешинчи маротаба муҳокамадан ўтказилар экан, депутатлар унинг матбуот эркинлиги, фикрлар озодлиги, ошкорбаёнлик, нашрлар тармоғини кенгайтириш ва ҳокazolар учун нақадар зарурлигини алоҳида таъкидладилар. Комитет раиси Э. Воҳидов мазкур ҳужжатни шарҳларкан, у СССР қонунига монанд тарзда ишланганлигини айтиб, аслида кўп жиҳатдан ўзига хос бўлиши лозимлигини уқтирди. Бироқ барибир унда республикамиз шарт-шароити, демократиянинг бизда қулоч ёйиши кўламлари, журналист меҳнатининг қанчалик қадрланиши, унинг ҳуқуқлари, бурчлари, масъулияти ва бошқалар ҳисобга олинган. Лойиҳа ҳали ҳам депутатларнинг, қалам аҳлининг фикру мулоҳазалари билан тўлдирилиши ва сайқалланиши керак.

Комиссия аъзолари ва мажлисда қатнашган бошқа депутатлар, оммавий ахборот воситаларининг ходимлари қонун лойиҳасининг таҳрирбоп моддаларини кўриб ўтдилар, республика телевидениеси ва радиосининг мақомига доир таклифларни ўртага ташладилар, Ўзбекистон Ахборот маҳкамаси фаолиятини қайта қуриш, «Союзпечать» иши йўналишини ўзгартириш ҳамда унга мустақиллик бериш, журналистнинг ижтимоий ҳимояланишини таъминлаш, унинг ишлаш ва яшаш шароитини яхшилаш масалаларини ўртага қўйдилар. Айниқса Иттифоқ ва иттифоқдош республикалар нашрларининг мухбирлари, уларнинг ваколатлари тўғрисида атрофлича гап-сўз бўлди.

— Ўзбек халқи шаънига марказий матбуотда бўҳтонлар ёғдирилаётган, бўлмас айблар ёпиштирилаётган, бу эса Ўзбекистондаги ижтимоий-сиёсий, миллий, руҳий вазиятга салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган бир шароитда нима учун бизнинг журналистларимиз худди ўша нашрлар орқали рад жавоб бермайдилар, нега доимо мудофаада туриш, муросасозликдан нарига ўтмаймиз? — Қувалик ўқитувчи А. Қаландаровнинг ғоят асосли бу таънаси етакчи қаламкашларимизни жиддий ўйлашга мажбур қилади, деган умиддамиз. Чунки андишанинг отини қўрқоқ деб билувчи айрим ҳамкасбларимиз ҳадларидан ошишиб, нафақат ички, ҳатто миллий ишларимизга уятсизларча аралашаётганликларига бефарқ қараш мумкин эмас.

Депутатлардан Э. Алиев, Ж. Қозоқов, Н. Санаев, Т. Бекмуродов, М. Солиҳ, Ж. Маматов қонун лойиҳасига бирмунча тузатишлар, ўзгартишлар киритишди. Комитет ана шу ҳужжатни Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раёсати, сўнгра эса сессия муҳокамасига қўйишга тавсия этди.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Телекўрсатув ва радиоэшиттириш давлат комитети фаолиятидаги ошкораликни ўрганиш якунига доир масала ҳам муҳокама этилди.

Ошкоралик комитети қарорига кўра комитет қошида тузилажак жамоатчилик кенгаши таркиби қараб чиқилди.

ЕЛҒОННИНГ СЕҲРИ ● ҚОНУН НОҲАҚЛИК ХИЗМАТИДА ● ЎҒРИЛИК — ИЖТИМОИЙ ҲОДИСА ● ЖАЗО ИНСОНИЙЛИК КУШАНДАСИДИР ● МУТЕЛИК СИЕСАТИ ● ЯНГИ МИЛЛИЙ ҚАҲРАМОН ● ФОЖИАЛИ ТАҚДИРЛАР ● ҲУЖЖАТЛИЛИК ВА ИЖОДИЙ ХАЕЛ ● ҚАДРИЯТ ШАБАДАСИ.

ТУҲМАТНИНГ ИЖТИМОИЙ ҚИЁФАСИ

Очил ТОҒАЙ

Мамлакатимизда чиройли безатилган, аммо совуқ башара ёлғон узоқ вақт ҳукм суриб келди. Бу сиёсий-ижтимоий, иқтисодий ёлғонни бўяб-бежаб шундай даражага кўтардикки, у биз учун қудратли даҳо, илоҳий куч, худойимиз бўлиб, ақлу шууримизни эгаллади. Ёлғон айрим кишиларнигина эмас, бутун бир катта халқни, халқларни бир занжирга матаб, истаган томонига бошқарди. Биз аввал мажбурий эргашган бўлсак, сўнг ҳақиқат деб ишондик, эътиқод қўйдик, сажда қилдик. Ёлғон сиёсий-маънавий маслагимизга айланиб қолди.

Тарих, фалсафа, адлия ва бошқа сиёсий-ижтимоий муассасалар ёлғонга ажиб бир садоқат билан хизмат қилдилар. Ёлғон воқеликни акс эттирган адабиёт вужудга келди. Кўпгина асарларда ҳаёт хом ашёси, одамлар фаолияти, хатти-ҳаракати, нуқтаи назари, фикр-қарашлари, имон-эътиқоди сохталаштирилди. Ёлғон мафкурага қарам адабиётда, инсон тақдирини ларзага келтираётган айрим муҳим долзарб мавзулар ҳатто тақиқланган эди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Шукруллонинг «Кафансиз кўмилганлар» хотира романи янги, ростгўй адабиётнинг намунасидир. Асарнинг янгилиги адабиётимизга қамоқхоналар ҳаёти мавзуини олиб кирганлигидагина эмас. Маълумки, катта таъқиб ва қийноқларни бошидан кечирган жасоратли ёзувчи А. Сольженицининнинг 50-йилларда яратган «Иван Денисовичнинг бир куни» (1962) қиссаси, шунингдек унинг кейинги йиллар маҳсули «Қамоқхоналар ороллари» адабий-публицистик эпопеяси бу мавзуни Бутуниттифоқ адабиётида дастлаб чуқур тадқиқ этган асарлардир.

Ўзбек адабиётида бу мавзунинг янгилиги шундаки, Шукрулло сиёсий қатағон гирдобига тушиб қолган миллий қаҳрамон нусхасини яратди. Бу қаҳрамон одатдаги жабр-зулм бандаси, умум қатағон сиёсатининг оддий бир қурбони эмас, балки фаол, ҳаракатчан, таъбир жоиз бўлса, курашчан қаҳрамондир. Курашчанлик қўлга қурол олиб жангга киришнигина англатмайди.

Асар қаҳрамони НКВДнинг Давлат хавфсизлиги бошқармаси томонидан пухта ўйланган алдов йўли билан қамоққа олинади. Уни жисмоний ҳаракатдан, ташқи дунё билан мулоқот бахтидан жудо этадилар. Бироқ ҳеч ким уни фикрлаш саодатидан маҳрум қилолмайди. Дарҳақиқат, дунёда энг буюк жасорат фикр жасоратидир. Қаҳрамон оғир қамоқ шароитида ёлғизликда ёки бир-икки маҳбус билан қисқа мулоқотда фақат ўй-хаёл билан яшайди. Фикрлаш, таҳлилий тафаккур унинг кураш қуролига айланади. Қаҳрамоннинг қаҳрли сиёсий-маъмурий воқелик билан тўқнашуви асарнинг бош можаросидир. Бу қамоқ шароити воқеалари, фикр-қарашлар, ўй-хаёллар тарзида зуҳур этади.

Қаҳрамоннинг ўйлари ҳайрат ва ажабланишдан бошланади. Нима гуноҳим учун мен бундай маломатга дучор бўлдим? Бу ерда бир англашилмовчилик бўлса ажаб эмас, деб ўйлайди у. Бегуноҳ шахс учун қамоқ фавқулодда ҳодиса эди, албатта. Абдулла Қодирийнинг дастлаб ҳибсга олингандаги ўйлари ҳам шу хилда кечган эди. Бироқ «Қодирийнинг сўнгги кунлари» (1989) қиссасида Ҳабибулло Қодирий отаси бошига тушган ноҳақ кулфатларнинг сабабини очишга алоҳида эътибор қилади. Қатағон сиёсатининг тузоғига илинган иродасиз, ғаразгўй айрим адибларнинг ўз ижодий сафдошига нисбатан сотқинликлари ҳужжатли фактлар асосида ишонарли кўрсатилган. Мустабид ҳокимият малайига айланган ҳасад дарди истеъдод кушандасидир. Қодирий фожиаси бу ҳақиқатни тўла исботлайди.

Шукрулло қаҳрамони ўз бошига тушган оғир мусибатнинг аниқ сабабларини қидирмайди. Бош боис — мустабид ҳукуматнинг қатағон сиёсати. Шу ҳақиқатни англаган ёзувчи қатағон сиёсатининг инсонпарварликка зид моҳиятини очишга алоҳида эътибор қилади. Қаҳрамон терговда гуноҳсизлигини қаттиқ туриб ҳимоя этади, исботлашга уринади. Лекин бефойда. Терговчи на ашёвий, на мантиқий, на руҳий далилларни тан олади. Қаҳрамон далиллари терговчининг тайёр сиёсий сафсатасига урилиб, чилпарчин бўлади. Сафсата (догма) инсоний ҳақиқатни тан олмайди. Ҳар қандай ёлғонни ҳақиқат деб исботлай олади. «Менинг шеърим шўро жумҳуриятига меҳр ва садоқат билан суғорилган» деса, терговчи «Душманлигингни ниқоблаш учун шундай қилгансан», деб жавоб беради. Халқ душмани ким, деб мулоҳаза юритади қаҳрамон, бир умр халқни куйлаган, шўрони мадҳ этган ватанпарвар шоирми ёки уни ижодий бунёдкорлик фаолиятидан маҳрум этганларми? Терговчи учун мантиқ — тирноқ остидан кир қидириш ва буни маҳбусга тан олдириш, яна битта душман яратиб, берияча разил сиёсатнинг таҳсинига эришмоқ. У қонунни амалга оширувчи масъул адлия ходими эмас, сиёсий топшириқни бажарувчи муте банда, ўзи хизмат қилаётган воқеликнинг тирик қурбони эди. Қаҳрамон тергов ёзувини ўқиб, қаттиқ ҳайратда қолади: не кўз билан кўрсинки, айтган гапларининг тескариси қайд этилган, ҳақиқат сохталаштирилган!

Ёлғону ноҳақлик софдил шўро шоирини айблашда ўз ниятига эришди. Дарҳақиқат, асарда битта сирли образ кезиб юрибди. У бош қаҳрамонни таъқиб этади, тинчлигини бузиб безовта қилади, уни эзади, азоб беради, ўйлатади, ларзага келтиради. Дўстни душман, қариндошни сотқин қилиб кўрсатади. Қалбини туғёнга тўлдириб, исёнга даъват этади. Бу — ноҳақликдир. Ноҳақлик қамоқхонадагина ҳозир бўлиб қолмай, бутун мамлакат бўйлаб кезиб юрибди. Унинг қора шарпаси кетингдан соядай эргашиб юради, истаган деразадан кўз солади, сен гаплашган телефонни хуфя эшитади, ҳар қайси эшик тирқишидан мўралайди, тақиллатиб хонадонингга кириб, шахс тақдирига дахл этиши билан ноҳақлик туҳмат қиёфасида рўё бўлади.

Узоқ йиллар ноҳақлик жабрини тортиб келган тилчи олим Сафо ака ибратли бир воқеани сўзлаб берган эди. Улуғ Ватан уруши йилларида шўро самолётида Афғонистонга қочиб кетган район фирқа комитети котибининг калласини олиб келган изқувар (разведкачи) ўзбек йигитини туҳмат билан комитет хизматидан четлаштирадилар. Йигирма беш йил қамоқ жазосига ҳукм этилган куч-қувватга тўла бу йигит қора вагоннинг у бурчидан бу бурчига темир қафасдаги шердай шиддат билан бориб келар ва ҳар замонда «Эй, Фарҳод!» деб бўкириб нола чекарди. Фарҳод ноҳақликка болта урувчи қаҳрамон, озодлик, жасорат тимсоли, ноҳақлик занжирида эзилаётган тутқун инсоннинг орзуси бўлиб янграрди.

Шукрулло ноҳақликни ижтимоий ғаразли ниятда ўта суиистеъмол қилиш бемаънилик даражасига бориб етганлигини ишонарли кўрсатади. Илёс ота ёки ёш комсомол йигит ва бошқаларнинг тақдири бунинг исботидир. Чойхонада дераза ойнасидан бир кўзли дарича очиб, қурт ёки бир-икки қути папирос сотиб ўлтирадиган Илёс чол шўрога қарши ташвиқотда айбланиб қамоққа олинади. «Ахир мен кексайган гиёванд, эси кирди-чиқди бўлиб қолган бир одамга сен ҳукуматга қарши игво, туҳмат гапларни айтгансан деса, хўш, мен нима дейишим керак? Аввало буларнинг ақли бўлса, ҳукуматга қарши гап қанақа бўлади-ю қаршимаси қанақалигини ўзи билмайдиган бир одамга келиб-келиб шу саволни беришадими, ўзинг ўйла!» Ёш қишлоқи йигит тақдири Илёс чол дардини тўлдиради. Идорадаги Сталин ҳайкалчасини бир жойдан иккинчи жойга олиб қўяётган йигит беихтиёр: «Жуда енгил, калласининг ичи бўш экан»,— дейди Мана шу гапи учун унга сиёсий айб қўйиб, ўн йил озодликдан маҳрум этадилар. Уйланганига атиги беш-олти ой бўлган йигитнинг руҳий изтироблари қаҳрамон туйғуларига ҳамоҳанг тарзда туҳматнинг бемаънилик даражасида суиистеъмол қилинишининг фожиали оқибатларини кўрсатади.

Чиндан ҳам туҳмат ҳар бир истеъдодли шахс боши устида қилда осилиб турган қилич эди. Туркман адиби Ҳидир Дарёевни ўттизинчи йилларда ҳибсга олиб: «Сан миллатчисан» деб қийнайдилар. Туҳматнинг бемаънилик даражасига бориб етганлигини идрокли адиб «Ҳа, ман миллатчиман!»—деб тан олган ва чорак аср Сибирда жабр чекиб, умрининг охирларида ўз юртига қайтган эди.

Ноҳақликнинг бу қадар катта сиёсий куч бўлиб амал қилиши бежиз эмасди, албатта. Бу —йигирманчи йилларда қонун билан таъсис этилган сиёсий дастур эди. А. Сольженицининнинг «Қамоқхоналар ороллари» китобида шундай бир тарихий маълумот иншо этилади. Ўлим жазоси ҳақида тайёрланган давлат қонунининг лойиҳасини бетоблиги туфайли Горькида дам олаётган В. И. Ленинга юборадилар. Лойиҳада ўлим жазоси бериладиган жиноятлар олти моддадан иборат бўлиб, Ленин унга яна олти модда қўшади. Шулардан бири шўро ҳокимиятига қарши ташвиқот олиб борганлиги учун ўлим жазоси берилсин, деган модда эди. Шўро ҳокимиятининг моҳиятини тушуниб етмаган кенг халқ оммаси орасида ўша йилларда ҳар хил гап-сўзлар бўлиши табиий эди. Биров «Шўро ҳукумати бир ҳафта ҳам умр кўрмайди» деса, бошқаси «Шўро хотин-қизларни ҳам умумлаштирармиш», учинчи биров «Шўро ҳаммани бир ипга боғлаб ишлатармиш» дейди. Кўп ҳолларда Давлат хавфсизлиги комитети томонидан халқнинг кўзини қўрқитиш учун тўқилган бундай миш-мишлар авом халқ орасида атайлаб тарқатиларди.

Юқоридаги қонунга биноан бу гап-сўзларнинг ҳар бири учун қанчадан-қанча кишиларнинг боши кетганлигини тасаввур этоласизми? Ўттизинчи йиллар охирларида авж олган қирғинбарот ҳам, ундан кейинги таъқиблар ҳам ўша дастлабки қонун моддасининг акс садоси эмасми? Улуғ Ватан уруши ғалабасидан мағрур мустабид ҳукумат улуғ зафарни қўлга киритиб, ҳукуматни ҳалокатдан сақлаб қолган ўз халқига қарши уруш очди. Тескари ҳақиқатни қаранғи, ташқи душман енголмаган халқ ўз мустабид ҳукумати асоратига тушиб қолган эди.

Бу ҳодиса менга Карл Маркснинг машҳур бир фикрини эслатди. У буржуазияни пролетариатга нисбатан эзувчи синф сифатида таърифлаб, бу зулм охир-оқибатда унинг ўзини ҳалокатга олиб келади, деган эди. Буржуазия бу фикрни вақтида илғаб, ўз гўрковига нисбатан шундай иқтисодий сиёсат юргиздики, пировардида ишчилар синфи унинг тенгқур сафдошига айланди. Улар орасидаги зиддият меҳнат маҳсулотини инсоф билан тақсимлаш оқибатида умумфаровонлик учун кураш, тинч-тотув меҳнат қилиш сиёсатига айланди. Маркс таълимотини сиёсий мафкура сифатида қабул қилган шўро мустабид ҳукумати эса ўз халқига қарши курашиб, унинг ҳақиқий гўрковига айланди, уни қулликка солди, қашшоқликка маҳкум этди, қаршилик кўрсатганларни ҳибсга олди, қабрга кафансиз тиқди.

Маркс ўтган аср ўрталарида бутун Оврупо бўйлаб коммунизм шарпаси кезиб юрибди, деган эди. Бу шарпа бизнинг мамлакатимизда қўрқув-ваҳима шарпасига айланди. Фуқаро ўқубатли меҳнатга маҳкум этилган эди. Тўҳматчилар ҳам, тергов ва суд одамлари ҳам, ишчи ва деҳқонлар ҳам умрни гаровга қўйиб ҳаракат қилаётган озодликдаги маҳбуслар эдилар. Дардни ичга ютиб, лом-мим демай, ерга қараб ишлашдан оғир жазо йўқ. Маҳбуслар қўрқув босқичидан ўтиб, тақдирга тан берган бўлсалар, мамлакат ичидаги меҳнаткашлар ҳар соат, ҳар сония томоғидан ғиппа бўғувчи қўрқув даҳшатидан халос бўлмаган, шу даҳшат остида муддатсиз ҳукм этилган маҳбуслар эдилар. Бутун мамлакат қамоқ лагерига айланган эди.

Қўрқув мунофиқликка олиб келади. Ҳақиқат учун, ғоя ва фикр учун жазолаш сиёсати амал қилган жамиятда мунофиқлик, кўзбўямачилик қарор топган эди. Одам ўз фикрини, фаолиятини, хатти-ҳаракатларини хаспўшлаб, қилмишларини яшириб тирикчилик кечира бошлади. Ёлғон сиёсат ёлғонни англаб етмайдиган оми шахсларни талаб қиларди. Билимдон, фидойи зиёлилар йўқ қилиниб, чаласаводлар, топшириқни ўйламай бажарувчи югурдаклар ҳокимият курсисига чиқиб олгандилар. Мамлакатни думбуллик, сафсатабозликка асосланган маъмурий жаҳолат бошқарди.

Инсон ижтимоий муҳофаза қилинмаган ҳуқуқсиз жамиятда қўрқув разил кучга айланади. Ижтимоий қўрқув даҳшатидан халқни ҳимоя қилувчи бирдан-бир восита, айтганимиздек, давлат қонунидир. Шўро қонунини барча ўтмиш қонунларидан энг инсонпарвар деб ҳисоблар эди қаҳрамон. Мактабда унга шундай таълим беришган, матбуотда шундай талқин этишган. Бу фикрни ҳар хил ёлғончи воситалар билан унинг дунёқарашига сингдиришганди. Бироқ бу ерда —қамоқхонада кечирганлари ана шу эътиқодни барбод этди. Шўро қонуни бир сиқим амалдорлар манфаатини ҳимоя қилувчи воситага, диктаторлик қуролига айланган эди.

Қаҳрамон шўро ҳокимиятига қарши ташвиқот юргизганликда, миллатчиликда айбланиб, халқ душмани тамғаси билан йигирма беш йил озодликдан маҳрум, беш йил ҳуқуқсизлик жазосига ҳукм этилади. Бу ўлимга бир баҳя қолган, ўлим билан ёнма-ён турган жуда оғир жазо эди. Жазонинг адолатсизлиги унинг зарбини бир неча баравар оширган эди. Қаҳрамон шу сиёсий оғир юкни ўз елкасида кўтариб ҳаёт кечириши лозим эди. Шундай қилиб, узоқ йиллар ҳаёт тирғаги сифатидаги идеал барбод бўлди. Бу эса қаҳрамон ишонган тоғнинг қулаши эди. Сен шоир бўлиб, шўро берган халқ бахтини куйладинг, аслида халқ жабрдийда ва бахтсиз эди. Сен меҳнат эркин ва шарафшон деб мадҳ этдинг, аслида меҳнат қуллик эди, сен колхозчи турмуши фаровон, деб ёздинг, аслида бутун бойлик талон-торож қилинган, эл қашшоқ эди. Дин — хурофот ниқоби остида бутун ўтмиш миллий меросинг инкор этилди, сен буни янги маданият деб куйладинг. Миллий ахлоқ-одобинг, урф-одатларинг оёқ ости қилиниб, ғарб ахлоқига сажда этдинг, сен буни янги турмуш деб ёздинг, истеъдодли зиёлилар қамоққа олиндилар, бадарға қилиндилар, сен буни адолат деб назм қилдинг, бутун мамлакат шубҳа-ғараз остида қирғин-қатағон майдонига айлантирилди, сен уни гулистон деб ёздинг...

Қаҳрамон кўзи олдида ёлғон мафкура, сохта ижоднинг авра-астари фавқулодда аниқ намоён бўлган, унда ажиб бир маънавий уйғониш рўй берган эди. Бундай уйғониш қаҳрамоннинг инсоний ўзлигини англаши, асл инсоний-ижодий қиёфасига қайтиши эди. Дарҳақиқат, Шукруллонинг 50-йиллардан кейин яратилган асарлари ҳаётга теран муносабати, туйғулар самимийлиги билан диққатни жалб қилади. Бироқ, бундай сиёсий-маънавий уйғониш жараёнини бошидан кечирмаган айрим ижодкорлар фаолиятида ёлғон мафкура таъсири узоқ вақт давом этди. Сталинчилик ва турғунлик йилларидаги адабиётимиз маҳсулотининг сарасини сарага, пучагини пучакка ажратиб, илмий-танқидий тафаккурдан ўтказмасдан туриб, халқни сохта, чирик мафкуранинг таъсиридан батамом халос қилиш мумкин эмас. Хуршид Дўстмуҳаммад, Олим Отахонов, Нусратилло Жумаев ва бошқа баъзи ёш адиблару мунаққидларнинг диққатга сазовор айрим ишларини истисно қилганда адабий танқид ҳам, адабиётшунослигимиз ҳам ўша йиллар адабий маҳсулотини қайта баҳолашга киришган эмас. Сукут аломати ризо, деганларидай, танқиднинг бу ҳолати ўша давр адабиётидаги ўзи ҳам шерик бўлган ёлғон мафкурани маъқуллаётгандай таассурот қолдиради.

Ҳукмдан кейин қаҳрамон маънавиятида энг муҳим, масъулиятли босқич бошланади. Ижтимоий-сиёсий туҳматнинг бераҳм қурбонига айланиб тақдирга тан бериш қаҳрамонни ҳалокатга олиб келиши мумкин эди. Туҳматчилар ҳам айни шу мақсадни кўзда тутганлар, албатта. Қаҳрамон ҳалокати фақат ўлимдангина иборат эмас. Инсон оламида ўлимдан ҳам оғирроқ ҳалокатлар мавжуд. Қаттиқ жазо тадбирларига бардош беролмаган маҳбус туҳматга таслим бўлиб, ҳар қандай тубанликларга рози бўлиши, сотқинга айланиши мумкин. Сотқинлик одамийлик бой берилган энг оғир ҳалокатдир.

Қаҳрамоннинг ирода синовидаги жазо чораларидан бири қамоқ шароити жабр-зулмидир. Ўнлаб маҳбуснинг кичик бир хонага жойлаштирилганлиги, ҳожат идишигача қўйилган қамоқхонанинг дим ва ифлослиги бегуноҳ инсон руҳиятига беғоят оғир таъсир кўрсатади. Лагерь ҳаётида яна янги қийинчиликлар рўбару бўлади. Бу ерда тирик қолиш учун тирикчилик ғам-ташвишларини кечиради. Ақлий меҳнат кишиси — зиёли учун қаҳратон қиш совуғида ўрмондаги жисмоний меҳнат беҳад машаққатли эди. Ишлай деса— куч-қувват йўқ, ишламаса — тирик қолиш мумкин эмас. Муаллиф Сибирнинг қаҳратон иқлими ҳақида мулоҳаза юритиб, инсон 12—14 соат меҳнат қилаётган совуққа ит икки соат ҳам чидай олмас эди, дейди.

Бегуноҳ сиёсий маҳбусларни жабрловчи ва таҳқирловчи яна бир оғир восита ўғри жиноятчиларнинг тазйиқидир. Ўғрилар сиёсий маҳбусларнинг озиқ-овқатларини талайдилар, дурустроқ кийим-кечакларини ўзлариники билан алмаштириб, кийиб оладилар. Ўғриларнинг маҳбус поляк зобитлари билан жанг манзараси уларнинг қамоқ шароитида нақадар ваҳший куч эканини кўрсатади.

Қамоқ маъмурияти сиёсий маҳбусларни сафарда поезд ёки кемаларда алоҳида олиб юриши, умуман уларга бегона унсурлар томонидан бўладиган зараркунандаликларнинг олдини олиши мумкин эди. Бироқ, аксинча, маъмурият сиёсий маҳбусларга жабр-зулмни кучайтириш мақсадида ўғриларнинг хатти-ҳаракатларига индамай йўл қўйиб берадилар. Қаҳрамон бу ҳақсизликларни идрок этиб, «Диндорлар ва ёзувчиларнинг ҳукумат олдида безориларча ҳам қадри йўқ эди», деб мулоҳаза юритади.

Ўғрилар халқни иқтисодий-маънавий заифлаштирадилар, унинг инсоний ғурурини, қаршилик кўрсатиш руҳини сўндирадилар, бинобарин ҳокимиятга тобелик руҳиятини чуқурлаштирадилар. Демак, ўғрилар мустабид ҳукуматнинг халққа қарши сиёсатидан келиб чиқувчи **ижтимоий ҳодисадир**. Биз бу ҳақиқатни узоқ вақт инкор этиб келдик. Ўғриликнинг бундай амал қилишига сабаб ижтимоий адолатнинг йўқлиги, инсонга меҳр-муҳаббатнинг, инсонпарварликнинг оёқости қилинганлиги, сиёсий маслак-эътиқодга ишонч ва инсофнинг йўқолганлигидир. Андижонлик асл зиёли маҳбус Ёрқинжон ака дейди: «Виждони бор, инсофли одам бир-бирини талайдими? Бизнинг ҳукумат эса талашни, бировларнинг ҳақидан қўрқмасликни савоб деб ўргатди. Қариндош қариндошни талади, синфий душман деб бола отанинг кўзини ўйди. Мана, оқибати ҳаммани ўғриликка ўргатиб қўйдик. Одамлар орасидан меҳр-шафқат кўтарилди. Мана булар, — ўз атрофидаги ўғри, жиноятчиларни кўрсатиб, — ўша сиёсатнинг мевалари. Бу синфсиз жамият эмас, ғаламислар жамияти-ку!»

Одамларни барқарор сиёсий эътиқод ва аҳлоқ инсофга келтиради ҳамда жамиятни бошқаради. Бунга риоя этмайдиган жамият бебош оломондир. Жамият ўз фуқаросига қаҳр билан, адолатсиз, ноҳақ муносабатда бўлса, фуқаро ҳам жамиятга шундай муомала қилади. Мустабид ҳукумат назарида сиёсий маҳбуслар ҳокимият душмани, ўғрилар эса халққа зиён етказадилар. Шу сабабли ҳукумат учун ўғриларга нисбатан сиёсий маҳбуслар хавфлироқдир. Мустабид ҳокимият халқни ёппасига жабрлаётган бир шароитда ўғриларнинг кирдикорларига имкон яратилган эди.

Одил жазо инсонпарварликни тақозо этади. Ўғрини ҳибсга олиш, тўғрини ҳимоя қилиш, порахўрни жазолаш, ноҳақликни қоралаш адолатни тиклашдир. Ҳар қандай жазо инсонпарварликни ҳимоя остига олиш эвазига амалга оширилади. Бутун кекса тарих давомида шундай бўлиб келган. Шўро даврида бу фикр ўзгарди. Қамоқ инсоннинг ўзлигини, ғурурини оёқости қилиш, жисмонан ва руҳан маийб-мажруҳ шахсга, энг тобе қулга айлантиришга, хуллас, инсонда инсонийликни йўқ қилишга қаратилган эди.

Қул эркинликдан марҳум бўлиб, иш бажарувчи воситадир. Мутелик — муайян эркинликдаги қул. Бирор тоифани ўзига қул, муте қилган ҳокимиятнинг ўзи ҳам қуллик руҳиятидан ҳоли бўлолмайди. Оддий меҳнаткаш бригадирга, бригадир раисга, раис ижроқўмга, ижроқўм вилоятга, вилоят республикага, республика марказга, марказ бош котибга муте эди. Шахсга сиғинишнинг ҳаракат муруввати шундай эди. Бош котибни энг озод шахс, деб ўйларсиз. Бироқ ҳаммани ўзига муте қилган шахснинг озод бўлиши мумкин эмас. Халқ орасида «қайтар дунё» деган иборалар бор. Бутун мамлакат қамоқхонага айланган бир шароитда бош котиб ҳам шу исканжада яшарди. Бу — қўрқув занжирлари билан тушовланган халқ қудрати, ғазаб-нафратдан ларзага келган мутелик эди. Мустабид ҳукумат инсоний маънавиятдан маҳрум этилган мутелик коммунизми бунёд этишни мақсад қилиб қўйганди.

Маълумки, табиий қўрқув— тирик инсон руҳиятига хос хусусият. Табиий қўрқув инсонни борлиқ унсурлари — обҳаво таъсири, иссиқ-совуқ, йиртқич ҳайвонлар, турли касалликлардан, очликдан ўзини ҳимоя қилиш туйғусидир. Ўз-ўзини табиий ҳимоя қилиш туйғусисиз ҳаётнинг бўлиши мумкин эмас. Табиий қўрқув туйғуси муайян бир киши руҳиятида амал қилиб, ўзгалар тақдирига дахлсиз, яъни безиён бўлса, ижтимоий қўрқув умумнинг манфаати билан боғланган. Табиий қўрқувдан инсон ўзини ўзи ҳимоя қилса, ижтимоий қўрқувда жамият қонунлари ҳимоясига муҳтождир. Инсон ҳуқуқлари қонунларига эга бўлмаган мустабид ҳокимиятда инсон ижтимоий қўрқув зарбидан ўзини ҳоли ҳис эта олмайди. Ушбу қаҳрамон тақдирида кўрганимиздек, бундай шароитда ижтимоий қўрқув ёвуз кучга айланади. Қатағон-қирғин сиёсати бунинг далилидир. Ижтимоий қўрқув баъзи бировларда қаҳрамонлик фазилатини рўёбга чиқарса, бошқа бировларда худбинлик фожиасига олиб келади. Худбинлик бошқалар бахти ҳисобига ўз шахсий манфаатини ҳимоя қилишдир. Асарда диққатга сазовор бир далил келтирилади. Ёзувчилар уюшмасида Шукрулло оиласига келган қалам ҳақи қоғозини имзолаб беришдан бош тортган бошлиқнинг хатти-ҳаракати ҳуқуқий муҳофазаси йўқлиги оқибатидир. Халқ душмани номи билан боғлиқ қоғозга имзо чекиш билан бошлиқ ўз сиёсий-ижтимоий мавқеини бой бериб қўйишдан ҳадиксираяпти. Асар қаҳрамони ҳам бир ўринда шундай ҳадиксираш туйғусини дилидан кечиради. Маҳбуслардан бири, халқ душмани деб қораланган Шодиевани биласизми, деб сўраганларида на ҳа, на йўқ дея олмасдан, гапираверинг, дегандай имо қилади. Шукруллонинг бу ҳаракатида ўзини ва ўзгани ҳимоя қилиш, ижтимоий эҳтиёткорлик туйғуси амал қилса, Ёзувчилар уюшмаси бошлиғи ҳаракатида ижтимоий қўрқув худбинлик туйғусига айланган. Ижтимоий қўрқув даҳшати остида у ўз раҳбарлик бурчини бажаришдан бош тортган. Аниқроғи, бошлиқ ўз сиёсий-ижтимоий мавқеига шубҳа туғдиришдан қўрққан. Худбин қўрқув туйғуси одамгарчиликни барбод этган. Одамийлик ҳар қандай мансабу бойликдан, ҳатто инсон умридан, ўлимдан ҳам юксакроқ. Умр ўткинчи, одамгарчилик абадийдир. Инсон жисман йўқолганда ҳам одамийлиги яшайди, унинг номига умрбоқийлик бахш этади.

Инсоний бурчга, одамийликка қатъий садоқат боболаримизнинг юксак анъанавий фазилатидир. Мақсуд Шайхзоданинг «Мирзо Улуғбек» драмасида Пири Зиндоний — ана шундай садоқатнинг буюк тимсолидир. Сарбадорлар авлодига мансуб бу зот ўз эътиқодига шак келтиришдан кўра қирқ йиллик зиндон жабрини афзал билади. Шукрулло қаҳрамони маънавиятида ҳам биз ана шундай анъанавий садоқат руҳини ҳис этамиз. У ҳар қандай оғир шароитда ҳам худбинликка, разолатга берилмайди, одамгарчиликка хиёнат қилмайди. Зеро умум ишига фидойи қаҳрамонлар ижтимоий қўрқув ҳиссини енгадилар. Марҳум академик Андрей Сахаров, умр йўлдоши Елена Боннер ва бошқа замондошларининг ҳикоя қилишларича, ижтимоий қўрқув туйғусидан тамомила ҳоли бўлган фавқулодда ажиб мижозга эга инсон эди.

Шукрулло қаҳрамони адабиётимизда янгиликдир. Сталинчилик ва турғунлик даври адабиётини ҳозирги нуқтаи назардан ўтказганимизда инсон руҳияти тасвирида кўп ҳолларда юзакилик мавжудлигининг шоҳиди бўламиз. Чала руҳий ҳақиқат айниқса, шўро воқелиги ҳақидаги асарларда кўпроқ ўрин олган. Қаҳрамон ички дунёси ярим-ёрти, юзаки очилар, кўпинча сохта тасвирланар, сунъий, бўрттирилган руҳий тасвирлар ифодаси ўрин олган эди.

Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Муҳаммад Солиҳ, Рауф Парфи ва бошқа шоирлар шеъриятида воқеликдаги юзакилик, ёлғон ва нопокликка кескин норозилик руҳи ифодаланиб, тобора чуқурлаша бошлади. Бу шоирлар номи билан боғлиқ ўзбек шеъриятида ноҳақлик билан кескин тўқнашиб, ижтимоий эркинликни қўмсаган курашчан лирик қаҳрамон сиймоси гавдаланади. Худди шундай хусусият Шукруллонинг кейинги давр шеъриятида ҳам кўзга ташланади.

Бироқ адабиётимизда шўро воқелигидаги адолатсизлик, ноҳақликнинг инсон тақдиридаги фожиасини ўз шахсий кечинмалари асосида шу қадар астойдил ҳис этиб ёзилган асар йўқ эди. Шукрулло қаҳрамони воқеликни ўзбек зиёлиси нуқтаи назари, мушоҳадаси, туйғулари билан идрок этувчи янги миллий қаҳрамондир. У ижтимоий ноҳақликни чуқур ҳис этиш билан бирга ўзбек миллий руҳиятига хос хусусияти — оила, фарзандлар ташвиши билан ҳам яшайди. Жудоликка дучор бўлган оиланинг сарсон-саргардонлик воқеалари қаҳрамон кечирган фожиани янада чуқурлаштиради. Асарда заррача ясамалик, ёлғон, уйдирма йўқ. Ҳаммаси ҳақиқат, дил изҳори. Бу қаҳрамон ростлиги, воқеа, ўйлар, кечинмалар самимийлигидир. Шоирнинг юрагига ёлғон сиғмайди, ёлғон кирганда ҳам у ерда яшай олмайди, тез орада ошкор бўлиб, қувилади.

Хуллас, асар қаҳрамони воқелигимизда инсон омилининг амалдаги моҳиятини ўзида ҳаққоний мужассамлаштирган замонамиз қаҳрамони даражасига кўтарилади.

Шукрулло давр фожиасини фақат ўз бошидан кечирган воқеалар, яъни битта қаҳрамон кечинмалари кўламида очиш билан кифояланмайди. Бошқа кишилар ҳаётида кечган воқеалар, ўзга маҳбуслар ҳақидаги ҳақиқат асосида уни атрофлича умумлаштиришга ҳаракат қилади.

Муҳим фирқа ва шўро лавозимларида ишлаган Тожихон Шодиева 1937 йилда йигирма йил қамоққа ҳукм қилинади. «Энди ҳукумат бизга ишонмайди, — дейди қамоқдан озод бўлган Тожихон, — турли баҳоналар билан яна қамоққа олишлари мумкин». Шу боисдан юртга қайтишни лозим кўрмайди. Ўн йил қамоқ муддатини ўтаб, ўз юртига қайтган, бироқ оиласи, болаларидан дарак тополмай саргардонликда юрган, яна қамоққа тушган андижонлик Ёрқинжон ака, ўн саккиз йиллик қамоқдан бўшаб, ўз юртида яна ҳибсга олинган Насриддин Хўжаев, Шукур Калонов тақдири тажрибали аёл Тожихон Шодиева фикрининг исботидир. Сиёсий ишончсизлик, «халқ душмани» тамғаси халқ фарзандлари тақдирида манглайига қиздирилган темир босилган қул тамғасидай ўчмас из қолдирган эди.

Шукрулло қаҳрамони ноҳақлик билан кескин тўқнашган ўринларда ўзидан аввал сиёсий қатағонга учраган Усмон Носир, Абдулла Қодирий, Фитрат, Чўлпон номларини тилга олади. Қаҳрамон ўз аянчли аҳволини шу алломалар тақдирлари билан қиёслайди, улар кечирган азоб-уқубатларни фикран тасаввур этади, ўзига тасалли беради. Уларнинг тақдирлари қаҳрамонга маънавий тиргак бўлади.

Хўш, шундай оғир жазога мубтало бўлган бу шахсларнинг айби нимада? Кейинги воқе-ҳодисалардан маълумки, бу кишилар, биринчидан, шахсий ҳузур-ҳаловатдан воз кечиб, фирқа ишига астойдил берилган, асар қаҳрамони сингари ўз эътиқодига фидойи миллий кадрлар эдилар. Халққа кучли таъсир этиб, унга йўлбошчилик қилишлари мумкин бўлган бу кишиларни элдан, юртдан йироқлаштириш сиёсати амалга оширилган эди. Иккинчидан, бу кишиларнинг тақдири асар қаҳрамони кечирган ноҳақликнинг сиёсий геноцид даражасига бориб етганлигини кўрсатади. Тирик одамларни қатағон қилиш чуқур ўйланган кўламли сиёсатнинг бир тармоғи эди. Бу — классик китобларни таъқиб, меъморлик ёдгорликларини вайрон этиш, тарихий шахсларни қоралаш, ахлоқий удумларни масхаралаш, умуман миллий маданиятни йўқ қилиш сиёсатининг таркибий қисми эди. Учинчидан, юқоридаги кишилар тақдирлари қаҳрамон кечирган фожианинг моҳиятини чуқурлаштиради, янги қирраларини очади. Қаҳрамон ва ўзгалар тақдири бир-бирини тақозо этади, тавсифлайди, тўлдиради. Шукрулло ҳаёти ва кечинмалари бамисоли бир ойна бўлиб, у орқали биз юқоридаги ўзбек адиблари қамоқда қандай оғир воқеаларни бошдан кечирганларини тасаввур этамиз. Шу билан бирга, мазкур кишилар қисматини ижодий идрок этиш воситасида қаҳрамон яна қандай оғир даҳшатларга дучор бўлишини, ҳатто умрининг фожиа билан тугаши мумкинлигини англаймиз. Шукруллонинг бахти шундаки, у мустабидликнинг умри тугаши арафасида ушбу фожиага дучор бўлган эди.

Асарда ота-онаси ёки қариндош-уруғи қамалганлиги сабабли умр бўйи озодликдан маҳрум этилган, балоғатга етмаган ўсмирлар, бошга тушганини кўргилик билиб, ўзини мағрур тутиб юрган мард инсонлар, яқиндаги аёллар лагеридан эшитилаётган қаҳрли нола садолари ва бошқа дардли нишоналар, шунингдек, юқорида зикр этилган кишилар тақдири ҳаётда айнан содир бўлган воқеалар сифатида бизни ҳаяжонга солади, ижодий мушоҳадага ундайди. Ҳиссий кечинмаларга йўғрилган ҳаётий далиллар бадиий эҳтиросга айланади.

Бироқ адиб бевосита шоҳиди бўлган воқеаларнинг ростгўй ифодаси, яъни ҳужжатлилик таомилига қатъий амал қилиб, ижодий хаёл имкониятларидан етарли фойдалана олмаган. Лагерда исён воқеаси, поляк зобитларининг ўғрилар билан жанги, Лоран, Юра, Иван каби персонажлар тақдирларини ижодий хаёл асосида кенгроқ очиш мумкин эди. Умуман, ҳужжатлиликка асосланган ижодий хаёл асар жозибасини янада оширган бўларди.

«Кафансиз кўмилганлар» мустабид ҳокимият устидан чиқарилган ҳукмдир. Бу ҳукмни қайта қуриш жараёни ижро этмоқда. Бу асар баланд қоядан чалинган бонгдай садо беради: «Одамлар, ҳушёр бўлинглар, бошимизга тушган кўргилик қайтарилмасин!» — дейди Шукрулло.

Хулоса ўрнида айтиш керакки, ҳақиқий истеъдоднинг оғир, машаққатли меҳнати қадрланадиган янги давр шабадалари эса бошлади. Шукрулло Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Доғистон шоири Расул Ҳамзатов, қабарда-болқор шоири Қайсин Қулиев, қалмиқ шоири Давид Кугултинов ва бошқа қардош адиблар билан ҳамкор, ҳамфикр бўлган ўзбек ёзувчисидир. Бу қалам соҳиблари Шукрулло ижодига юксак баҳо берганликлари жамоатчиликка маълум. Давид Кугултинов Иттифоқ ва республикамиз матбуотида Шукрулло ҳақида махсус мақолалар эълон қилди, рўзномалардаги суҳбатларда унинг номини меҳр-муҳаббат билан тилга олди. Бу адабий дўстлик ва ҳамкорлик Иттифоққа танилган машҳур адиблар даражасида асарлар яратишни тақозо қилар эди. Шукруллонинг кейинги йилларда «Правда», «Известия», «Литературная газета» ва бошқа рўзномалару жаридаларда босилган шеърлари юксак дидли Иттифоқ китобхонларининг талабларига муносиб савиядаги асарлардир. Ниҳоят, «Кафансиз кўмилганлар» хотира романи юқоридаги адабий дўстликка айни муносиб асар бўлди. Шукрулло назмда, драматургияда, насрда, публицистикадаги хизматлари, ижтимоий-сиёсий фаолияти билан юксак таҳсинга сазовор заҳматкаш адибдир.

БАҲОР СЕНСИЗ ЎТАР

Алам отти, ғам етти,
Бўз тупроқнинг қорни тўқ,
Энди ёруғ оламда
Шукур деган акам йўқ,
Во дариғо, во дариғ!
Абдусаид НУР

Эргаш Жуманбулбул сулоласи кўксига айрилиқ яна бир тиғ санчди. Шоирнинг авлоди фарёд чекди. Шоир йиғласа, қўшилиб гул йиғлайди, дил йиғлайди, ҳамдард эл йиғлайди. Абдусаиднинг фарёди ҳамқишлоқлар бағрини тилка-тилка қилди. Эли йиғласа йиғлагудек бир йигит дунёни тарк этди, ахир. Эргаш Жуманбулбулнинг чевараси, журналист, шоир, ташкилотчи ходим Шукур Нурбоев ҳали қирчиллама ёшига ҳам етолмай қолди. «Ўттиз саккиз» деб даврa кўтаришибди. Уни оламга баҳорнинг энг гуллаган лаҳзалари ҳадя этганди.

Ўша куни эрталаб совуқ хабарни эшитгач, энг биринчи чорам дўстим Шукур билан видолашиб қолиш илинжи бўлди. Йўллар югурдими, мен югурдимми, мен куйдимми, куи куйдими билмайман. Ёш ёзувчи Нозик Қўзиеванинкига келдим. Бир-биримизни сўзсиз англадик. У мендан-да ортиқроқ ёниб турган экан. Қўшработга етгунча гоҳ йиғлаб, гоҳ тиниб, Шукур билан боғлиқ воқеаларни эсладик...

Ҳали барча шарт-шароитлар яратилмай туриб янги ташкил этилган Навоий вилоятида яшаш ва ишлаш барчамизни қийнаб қўйганди. Вилоят радио ва телевидения комитети раиси вазифасини уддалаш заҳматлари Шукурнинг зиммасида эди. На одамлари, на биноси, на жиҳоз ва ускуналари мавжуд, фақат раис деган номи бор эди, холос. Айтганча, эшиттириш уч тилда (ўзбек, қозоқ, рус) олиб борилиши ҳақида кўрсатма ҳам берилганди...

Бирин-кетин кадрлар ишга олинди. Илк эшиттириш машина ичида эфирга берилди. Сўнг жой топилди. Ишлашга ҳам яшашга ҳам. Қаловини топса қор ҳам ёнаркан. Бироқ кўнгилларга етган озорни унутмоқ, кўнгилларга йўл топмоқ оғир экан. Коллективга турли одамлар бириккан. Биров ишининг юришишини, биров ўзини ўйлайди. Шукур қандай вазиятда бўлмасин, одам боласига озор бермаган, озор беролмайдиган қалб эгаси эди. Жазо бериш, ўч олишдан ҳеч қачон лаззатлана олмасди.

Чўпонлар ҳузурига қўшма рейд уюштирсак, деб таклиф қилди у кунларнинг бирида. Ёзувчилар уюшмаси, «Китобхон» жамияти (Шукур жамиятнинг раиси эди), радио ходимлари биргаликда Нуротанинг узоқ яйловларига йўл олдик. Учрашувлар, мушоира, савол-жавоблардан чўпонлар ҳам хурсанд бўлишди. Бундай кезларда Шукур Эргаш Жуманбулбул авлодига мансублигидан фахрланарди.

Шукур Конимех, Учқудуқ, Томдининг одам юрса оёғи қуядиган чўлларини кезиб чиқди. «Қизилқумдан мактублар» туркумида ёзган очерклари жумҳурият матбуотида эълон қилинди. Шукур Нурбоев Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг мукофотига сазовор бўлди.

Таваллуд кунлари, байрамлар баҳонасида кўнгил тортар дўстлар оилавий даврaлар қурган чоғимизда Шукур доим даврабоши бўларди. Аввал бошлаб бобосидан, севган шоирларидан, охирида ўзининг камтарин ижодидан ўқирди. Биз унинг «Дўстларимга» деган иқрор шеърини ўқишини ёқтирардик. Унинг шеърга солинган фикрлари содда ва тушуникли эди...

Шукур туғилган қишлоққа етганимизда қишлоқдошлари дўстимизни тупроққа қўйиб қайтишаётган экан. Бизни кўрган хотини Нортожининг ҳайқириғи Оқтов боғини титратиб юборди. Ёшгина беванинг фарёдидан-да аччиқроқ нима бор дунёда?! Нортожининг кўксимдаги боши оташлардан ортиқ куйдирди. Унинг сўроқлари мен тинглаб, жавоб беролмаган, ҳеч қачон беролмайдиган аччиқ саволлар эди...

Нортожи бўзлай-бўзлай Шукурнинг сўнгги кунларини сўзлаб берди: «Бир кун олдин уйга телефон қилди.

— Нортожи, мени янги ишга тайинлашди. Насиб бўлса, Тошкентга кўчиб келамиз. Сениям қийнаб қўйдим. Қизларимни мен билан гаплаштир.

— Улар ухлашаяпти.

— Уйғотиб кел, бир овозларини эшитай, — деб ўтинди у.

Эндигина тиллари чиқа бошлаган эгизак қизлари «да-да» дейишганда у қаттиқ суюнди.

— Кўп сиқилма, Нортожи, индинга бораман, — деб хайрлашди.

Эртасига эса мусофирхонада юрагини чангаллаб...»

Шукурнинг юраги одамларнинг ташвишу қувончларини ёза-ёза чарчадимикан ё? Умримда биринчи марта дўстимнинг меҳнат дафтарчасини варақлайман. Ўн олти ёшидаёқ у чорвада иш бошлаган. Ўн саккизида Сирдарё вилоят «Пахтакор» рўзномасида адабий ходим. Сўнг партия ишига ўтган. Ва ниҳоят ўзи бениҳоя севган Самарқанд вилояти «Ленин йўли» рўзномасининг катта мухбири, вилоят партия комитетида инструктор. У ҳамма жойда ўзига муносиб дўстлар орттирар, гўзал табиати кўпчилик билан уйғунлашиб кетар эди.

Шукур ўзи туғилган юртни қаттиқ севарди. Бу юрт одамлари ҳақида, қишлоғи ҳақида кўп ва хўп ёзганди. Эрта баҳорда майса қўлларини чўзиб Оқтовга интилса... Чўпон найининг наволари ҳаволарда юзса...

Демак, Шукур тирик!

Шукур Нурбоев қисқа умрини мазмунли яшади. Умид қиламизки, жумҳуриятимизнинг журъатли журналистлари уюшмаси ташкилотлари Шукур Нурбоевнинг хотирасини абадийлаштиришга ҳаракат қиладилар.

Дўстим Шукурни эслаганда сўзлар бўғзимга тиқилиб қолаверади, юракдаги дардлар тош қотган. Эргаш Жуманбулбул куйлаган армонли қўшиқнинг олис садолари қулоғим остида жаранглаётгандек...

Юртингни талашиб
нурлар қучоқлар,
Отанг манглайини
шўрлар қучоқлар,
Аламдан силкиниб
айни кўклам чоғ,
Қабрингни безовта
қирлар қучоқлар.
Ўн беши қоронғу
ойлар йиғлайди,
Баҳор сенсиз келар,
сойлар йиғлайди.
Сен айтмаган сўзлар
етим қолди-ку.
Кўксимдаги оғриқ
жойлар йиғлайди
Шафқати йўқ ғамининг,
чеки йўқ йўлининг.
Бу тошлар — фарёди
минг битта тулнинг.
Дод солинг, шамоллар,
йиғланг, булутлар.
Яна бир қулуни
кетди Булбулнинг.

Хосият БОБОМУРОДОВА.

Тошкент шаҳридаги Волгоград мемориал ёдгорлиги уруш ветеранлари, пойтахтимиз меҳнаткашлари ва ёшларнинг муқаддас қадамжоларига айланган. Ватанимиз озодлиги ва мустақиллиги учун қон тўккан минглаб инсонлар хотираси куни бу маскан янада гавжум бўлади.

СУРАТДА: бир гуруҳ уруш ветеранлари ёшларга фронт хотираларидан сўзлаб беришмоқда.

Эртага—Хотира куни

Унутмаймиз, унутмаймиз, унутмаймиз!

Тошкент шаҳридаги 254-мактаб дружиналаридан бирига байналминал-жангчи Раҳматулла Эрдонов номи берилган. У 1981 йили Афғонистонда хизмат бурчини ўтаётган вақтда ҳалок бўлган эди. Қизил Юлдуз ордени билан мукофотланган. Унинг ота-онаси, опа-укалари ўқувчилар билан тез-тез учрашиб, уларга Раҳматулланинг қисқа, аммо жасоратли ҳаёти ҳақида гапириб берадилар.

СУРАТДА: қариндошлар Р. Эрдонов қабрига гуллар қўйиб, унинг хотирасини ёд этмоқдалар.

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

АЛП ОҒА

Жамолиддин Асомиддинов (Алп Жамол) ниҳоятда камтарин, қалби пок, сахий, одамдўст ва шу каби яхши фазилатларга эга эди. У серқирра ижодкор бўлиб, айниқса Шарқ классик адабиётининг билимдони эди. Фузулий, Навоий, Саъдий, Лутфий сингари бобокалон адибларнинг ижодини, халқимиз орасида уларга алоқадор турли ривоят ва афсоналарни обдон биларди.

Жамолиддин ака умрининг сўнгги йигирма беш йилини Тошкент телевидениесида ўтказди. Шу давр ичида ойнаи жаҳонда унинг юздан ортиқ телеминиатюралари акс эттирилди. Уларда кундалик ҳаётимизда учрайдиган иллатлар кулги остига олинарди. Кичик ҳажвияларда муаллиф сатира тиғидан кўра юмор воситаларидан кўпроқ фойдаланган. Уларнинг айримлари жумҳуриятимиз рўзномалари ва ойномалари саҳифаларида чоп этилган.

Авваллари ойнаи жаҳонда «Оталар сўзи, ақлнинг кўзи» мавзуидаги кўрсатув тез-тез бўлиб турар эди. Ана шу кўрсатувга Ж. Асомиддинов ўттизга яқин сценарий ёзиб берган. Уларда асосан оилада ахлоқ ва одоб муаммолари, ота-боболаримиздан қолган энг яхши урф-одатлар, ажойиб удумлар ўз ифодасини топган. Шунинг учун ҳам бу асарлар телетомошабинга шунчаки маънавий озуқа ёки эстетик завқ берибгина қолмай, қалбларини пора-пора қилиб тўлқинлатар, ҳаётнинг мураккаб жумбоқлари тўғрисида жиддий фикрлашга мажбур қилар, чин инсонийликка чорларди.

У телевизион спектакллар учун ҳам пьесалар ёзган. Хусусан «Мубтало» ва «Ғизғизон» спектакллари томошабинда катта таассурот қолдирган. Бизнингча ушбу асарлар профессионал театрлар саҳнасида қўйилса арзигуликдир.

Республикамиздаги вилоят театрлари Ж. Асомиддиновнинг ўн бешта асарини саҳналаштирди. Фарғона театрида кўрсатилган «Тўлиной» мусиқали драмасида (Ғ. Жаҳонгирова билан ҳамкорликда ёзилган) ўзбек халқининг инқилоб арафасидаги аянчли аҳволи, унинг адолатсизлик ва зўравонликка, шунингдек, чор амалдорларига қарши курашини аксини топган ёш авлодни маънавий ва ахлоқий жиҳатдан тарбиялашда ота-онанинг зиммасидаги масъулият қанчалик катталигини кўрсатадиган «Меҳрибонлар» пьесаси узоқ йиллар давомида республика ёш томошабинлар театри саҳнасида, шунингдек, Хоразм вилоят театрида намойиш этилди.

Булардан ташқари комедия ва сатира шаклида ёзилган қатор саҳна асарлар ҳам Ж. Асомиддинов қаламига мансуб. «Тўйдаги тутун», «Сўнгги пушаймон», «Нафси бузуқлар», «Кўз илғамас соялар», «Тош тешар», «Қузғун», «Фолбин» каби пьесалар шулар жумласидан. Улар қайси мавзуда ёзилганини сарлавҳаларидан англаб олиш қийин эмас. Бу асарларда одамлар орасида поклик ва меҳр-оқибат йўқолиб бораётганлиги заминида ижтимоий иллатлар аямай фош этилади.

Юқорида қайд этилган асарларнинг аксарияти етмишинчи ва саксонинчи йилларнинг биринчи ярмида, яъни турғунлик деб аталган даврда яратилган. Бу шундан далолат берадики, Ж. Асомиддинов тўсиқ ва тазйиқларга қарамай ҳаётдаги иллатларни дадиллик билан очишга интилган. Акс ҳолда бу пьесалар саҳнада узоқ яшамаган бўларди. Улар, айниқса, ҳозирги кунда долзарб кучга эга.

Жамолиддин ака Асомиддиновнинг руҳи асарларида ҳамон яшамоқда...

Фрунзе ЖЎРАЕВ,
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби.

Ўтаётган умр...

Хотира! Ўтмишда ота-боболаримизнинг табаррук қўллари билан битилган қўлёзмаларнинг деярли ҳаммасида ушбу сўзни ёки бу сўз назарда тутилган ибораларни учратиш мумкин. Ҳаттоки хотирага бағишлаб алоҳида асарлар битилган. «Зиёратулқубур» — «Қабрларни зиёрат қилиш (одоби)» деб аталмиш асар фикримизнинг исботидир.

Манбаларда келтирилган маълумотлар хотира халқимиз орасида бир неча йиллардан бери шаклланиб, борган сари мукаммаллашиб, халқимизнинг қалбига сингиб кетган одатлардан бири эканлигига асло шубҳа қолдирмайди. Биз хоҳлаймизми ёки йўқми, ўтиб бораётган умримизнинг ҳар они, ҳар бир сонияси хотирадир. Хотира куни муносабати билан тарихий манбаларда келтирилган айрим маълумотларни жамлаб муштарийлар эътиборига ҳавола этмоқдамиз.

Абу Усайб (розиёллоҳу анҳу) ҳикоя қиладилар: Биз Расулуллоҳ ҳузурларида эдик, шу вақтда бир киши: «Е Расулуллоҳ, ота-онамнинг ҳаёт вақтларида қилган яхшиликларимдан ташқари уларнинг вафотидан кейин яна нима қилсам шу яхшилигим давом этади?» — деб сўради. Расулуллоҳ: «Тўртта нарсани қилиб юрсанг, уларга қиладиган яхшилигинг давом этадирган бўлади: уларнинг бирламчиси — ота-онанг ҳақига дуо қиласан ва гуноҳларини кечирмакни Аллоҳ-таолодан сўрайсан. иккиламчиси, уларнинг насиҳат ва шаръий васиятларини амалга оширасан, учламчи, уларнинг дўстларини ҳурматлайсан ва тўртламчи қавм-қариндошлар билан улар туфайли қарор топган қариндошлик алоқаларини узмайсан», — дедилар.

* * *

Абу Ҳурайра айтдилар: «Киши ўлгандан кейин нима учундир унинг нуфузи кўтарилиб қолади. Шунда у таажжубланиб: «Эй раббим! Бу даражамнинг кўтарилиши нимадан ҳосил бўлди?»,— деб сўради. Аллоҳ-таоло томонидан: «Эй бандам, орқангда қолган бола-чақаларингнинг мен учун қилган истиғфорларингнинг натижасидир», — дейилди.

* * *

Кимда-ким жума куни ота-онасининг қабрларини ёки улардан бирининг қабрларини зиёрат қилса, ул кимсага яхшилик муяссар бўлуб, гуноҳлари мағфират этилур.

* * *

Расулуллоҳ айтибдурлар: «Кимда-ким ота-онасининг ёки боласининг қабрини савобга қолиш ниятида зиёрат қилса, шунинг ўзи ул кимса учун дўзахдин сақланувчи тўсиқ бўлур».

* * *

Ан-Набий айтибдурлар: «Кимда-ким ота-онасининг ёки улардан бирининг қабрини ҳар жума куни зиёрат қилса,... ота-онасининг унинг зиммасида ҳеч бир ҳаққи қолмайди, чунки бу унинг ота-онаси вафотидан кейин уларга қилиши лозим бўлган яхшилик ижросидур».

* * *

Кимда ким шанба куни қуёш чиққунча қабрни зиёрат қилса, унинг зиёрати марҳумга аён бўлур.

* * *

Қабрларнинг ёнида ухлаш макруҳ ҳисобланади.

* * *

Қабрлар устига ўтириш, уларнинг устига чиқиш макруҳ ҳисобланади.

* * *

Қабрларга суяниш одобдан эмас.

* * *

Қабрлар ёнида қўй ёки сигир сўйиш жоиз эмасдур.

* * *

Қабр устида унган тиканак ва гиёҳни, модомики улар ҳўл (тирик) экан, юлиш макруҳ ҳисобланади. Агар улар қуриб хашакка айланиб қолган бўлсалар, унда уларни юлиш макруҳ эмасдур.

* * *

«Қабрлар устига атиргул ва райҳон гулларидан қўймоқ яхшидур, айниқса ул райҳон ҳўл бўлса маъқулдир, чунки у тасбеҳ айтиб, марҳумга хушбўй ҳид ила қувонч бахш этур». Шу боисдан Пайғамбар алайҳиссалом бир кишининг қабрига бир шох дарахтни экдилар ва дедилар: «Модомики мазкур дарахт шохи ҳўл экан, Аллоҳ-таоло ул қабрда ётган бандани азоб-уқубатлардан халос этурлар».

* * *

Ҳикоят қилишларича ал-Асимдан бир киши деди: Асимнинг ўлимидан икки йил ўтгач уни тушимда кўрдим ва ундан: «Сизларни зиёрат қилишимизни биласизлармиʼ?» — деб сўрадим. У деди: «Жума оқшомида, жума куни кун бўйи ва шанба куни офтоб чиққунча зиёрат қилишларини билурмиз». Мен дедим: «Нега ҳамма кунлар эмас, буни қандай изоҳлаш мумкин?». У деди: «Бу жума кунининг шарофатидандур».

Арабчадан Ш. БОБОХОНОВ
ва Н. ЖАББОРОВ таржималари.

ЮЗГА КИРГАННИНГ ЮЗ БОҒИ БЎЛСИН

ДЕР ЭДИ МАШҲУР БОҒБОН РИЗАМАТ ОТА МУСАМУҲАМЕДОВ

Республикамизнинг иқлим ва тупроқ шароитлари узум, мева етиштиришга жуда мос. Май ойида қулупнай етилса, кетидан гилос, ўрик, шафтоли, узум пишади. Олма, нок, узум сентябрь— октябрь ойларида дастурхонимизни безайди. Кечки мева ва узум ҳосилини келгуси йил апрель—май ойларигача махсус биноларда, совутгичларда сақлаб, аҳолини йил — ўн икки ой дармондори неъмат билан таъминлаш имконияти бор. Юртимизда етиштирилаётган узумларнинг пушти тоифи, оқ тоифи, ҳусайни, чарос, соҳиби, оқ кишмиш, қора кишмиш, каттақўрғон навлари дунёга машҳур. Ризамат ота жумҳуриятимизда айниқса соҳибкорликни ривожлантиришга салмоқли ҳисса қўшди.

Боғдорчилик ва узумчилик билан ота-боболаримиз қадимдан шуғулланишган. Бу соҳада бой тажриба орттириб, катта мерос қолдиришган. Боғбонлар сардори, машҳур соҳибкор, СССР Давлат мукофоти соҳиби, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном Ризамат ота Мусамуҳамедов шундай деган эди: «Боғдорчилик — ўзбекларнинг ота-боболаридан тортиб севган касби. Биз кўз очиб узум, олма ва бошқа ширин-шакар шифобахш меваларни кўрганмиз. Оналаримиз беланчагимизни ишкомларга, мева дарахтларига осиб аллалаганлар. Йиғлаганимизда сўрғич ўрнига узумнинг ғужумини сўрдирганлар. Хуллас, мевачилик қонимизга сингиб кетган. Боболар удумини қилиб кўчат ўтказайлик, мева етиштирайлик, халқимизни ширин-шакар неъматлардан баҳраманд этайлик».

Ўзбек элининг ажойиб миришкори Ризамат отанинг ақл-идроки, меҳнати ва ғамхўрлиги билан республикамиздагина эмас, балки иттифоқимизнинг барча минтақаларида ҳам бунёд этилган боғ-роғлар унинг хайрли ишлари ҳақида ҳаммадан кўра тўлароқ ҳикоя қилади. Инсоннинг қадр-қиммати унинг иши билан ўлчанади. Шунинг учун ҳам одамлар отадан қолган боғ ва токзорларни унинг номи билан аташади. Ризамат ота ўз касбининг устаси эди, қаерда боғ ва токзор барпо этиладиган бўлса, албатта шу соҳа одамлари билан ҳамкорликда иш олиб борар, уларнинг тавсияларига амал қилинарди. Ризамат ота жуда меҳрибон, айни пайтда ўта талабчан, катта ташкилотчи, бошланган ишни охирига етказадиган инсон эди. Илм-фан ютуқлари, илғор тажрибага суянган ҳолда пухта иш олиб борарди. У кишининг раҳбарлиги ва шахсан иштирокида турли вилоятларда бунёд этилган боғ ва токзорлар майдони 3.600 гектардан ошди. Отанинг шундай одати бор эди: қайси вилоят ёки районда боғ, узумзор барпо этилмасин, аввал ернинг иқлим-тупроқ шароитларини қунт билан ўргангандан кейингина ишга астойдил киришиб, бошланган ишни охирига етказарди. У яратган замонавий боғ, токзорларда албатта мева ва узумнинг эртаги, ўртаги, кўпроқ кечпишарлари бўлиб, ҳар бир боғда деҳқонларнинг дам олиб ҳордиқ чиқаришлари учун ҳовуз, меҳмонхона, гулзорлар барпо қилинарди. Ризамат ота жудаям ғайратли эдики, у кишининг талабларига ҳар ким ҳам бардош беролмасди. Ота айтганларини ўз вақтида сидқидил бажарган миришкорларни жуда яхши кўрар, қадрлар, уларни йиғилишларда тилга олиб мақтар эди. У кишининг шахсий иштирокида Мирзачўлда, Қорақалпоғистонда, Фарғона водийси ва бошқа ерларда катта-катта боғ-роғлар яратилди. Маълумки, дастлабки кезларда Мирзачўлни ўзлаштириш қанчалик қийин бўлишига қарамай, чайла ва бостирмаларда яшаб, Карл Маркс номли, «Красная заря», «Красний Восток», Ленин номли колхозларда 80—100 гектарли боғ ва узумзорлар яратди. Улардан катта даромад олинди. Ҳаётининг охирги йилларида — анча ёшга бориб қолганига қарамай, Қорақалпоғистоннинг Нукус районидаги «Коммунизм» совхозида катта ишлар қилди. Ризамат ота бош-қош бўлиб қисқа муддат ичида тупроғи шўр, ерости суви яқин жойлашган шимолий зона ҳисобланган ҳудудда 800 гектардан зиёд майдонда олмазор, нокзор, шафтолизор, узумзор, олчазор барпо этди. Боғ ва узумзорлар яратишда тупроқ шароитлари ҳар томонлама ўрганилди, ерости сувини қочириш учун зовурлар қазилди, ерларни текислаб, чуқур ҳайдалганидан кейин ювилди ва қаламчалар қадашга киришилди. Натижа яхши бўлди. Энг муҳими — бу боғ ва токзорларни кўрган ҳар бир киши яхши сабоқ олди. Бу ерни республика боғбон ва соҳибкорларининг мактаби дейишади. Ҳар йили баҳор фаслида улар бу ерга йиғилиб, тажрибаларни ўртоқлашди, ўзларига керакли хулоса чиқариб оладилар-да, хўжаликларида боғ ва токзорларни кенгайтиришга киришишади.

Ризамат отани Иттифоқимизнинг ҳамма боғбон ва соҳибкорлари яхши билишарди. У қўшни жумҳуриятларга ҳам бориб, боғ-роғлар барпо қилишга ёрдам берар, тажрибалари билан ўртоқлашар эди. Ота бир зум тиниб-тинчимас, доим катта режалар билан юрар, ўзидан из қолдириш учун интиларди. Юзга чиққунча 100 та боғ ва токзор барпо қилсам, деган умид билан яшар эди.

У ниятига етди: ўзидан жуда катта бойлик — боғроғлар, узумзорлар қолдирди. Ҳозирги пайтда ота яратиб кетган боғ ва токзорлар тўлиқ ҳосилга кириб минг-минг тонналаб ҳосил беряпти. Ундан халқимиз баҳраманд бўлиб, боғбонига раҳматлар айтаяпти.

Ризамат ота бир аср яшаб оламдан кўз юмди. Ҳаёт бўлганида ҳозир 110 баҳорни қаршилар эди.

М. СОБИРОВ,
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги ходими, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 00.20.
Индекс: 64608. 5117-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12